మీ పే రే మి టి ?

దేవుఁడు చేసిన మనుషుల్లారా !
మనుషులు చేసిన దేవుళ్లారా !
మీ పేరేమిటి ?

పురాణ కథలను గురించి మేం శంకలు వేస్తే, మా గురువుగారు "వెగపచదువు! మీకు మతులు పోతున్నాయి మీరు వొట్టి బౌద్ధులు" అనేవారు.

''బౌద్ధులు యెటువంటివారు, శాస్త్రుల్లుగారూ!" అని రామ్మూర్తి వొకనాడడిగాడు.

''రేపు ఆదివారం రాజుగారి పువ్వులతోటలో యీవిషయం ఉపన్యసిస్తాను, అంతా రండి" అని శాస్త్రుల్లుగారు శల విచ్చారు.

ఆదివారం మధ్యాన్నం నాలుగు గంటలప్పుడు పువ్వుల తోటలో ఒక పరుపు మామిడి చెట్టు క్రింద యిసకలో మేవఁంతా పాతిక మంది కూర్చున్నాం. గావంచా పరచుకుని మాకు అభిముఖంగా శాస్త్రుల్లుగారు కూచున్నారు. నేను బల్ల చెక్క తెచ్చి వెయ్యబోతే, ''వొద్దురా, మీరంతా కింద కూచుంటే, నేను బల్ల మీద కూచుంటాన్రా!" అన్నారు. రెండు లేత కొబ్బరికాయల నీళ్ళు తాగి, తాంబూలం వేస్తూ, శాస్త్రుల్లు గారు బౌద్ధమతం విషయమై ఉపన్యసించారు. పది నిమిషాలు అయేసరికి, రామ్మూర్తి పుస్తకం వొహటి తనలో తను చదువుకుంటూ, "శాస్త్రుల్లు గారూ, తాము శలవిచ్చేదంతా సర్వదర్శన సంగ్రహంలోంది కాదండీ" అని అడిగాడు. ఆశ్చర్యపడి, శాస్త్రుల్లుగారు ''ఔరా! నీకెలా తెలిసిందిరా? అదేం తర్జుమా కాదుగద?" అన్నారు.

"ఔనండి."

"ఈ యింగ్లీషువాడు ఉద్దండ పిండంరా! ఆ రెండో పుస్తకం?"

"అది బుద్ధ చరిత్రండి."

"ఎక్కడ సంపాదిస్తార్రా యీ అపూర్వ గ్రంథాలు? యేదీ." శాస్త్రుల్లుగారు పుస్తకం అందుకుని, అతిమధురమైన కంఠంతో శ్లోకాల్ చదివి అర్థం చెప్పడం ఆరంభించారు. వారు చెప్పే కథల్లా కళ్ళగ్గట్టినట్టుంటుంది. అలా సంతోషంగా వెళ్ళిపోయింది. యింటి కొచ్చేటప్పుడు శాస్త్రుల్లుగారు శలవిచ్చారు, "యీ సంస్కృత విద్య యందు యెలాకుదిరిందిరా అభిమానం తెల్లవాడికి? యెక్కడ లేని గ్రంథాలు పైకి లాగుతున్నారు. వాళ్ళయందు తప్పకుండా భగవంతుడు వున్నాడు."

నాలుగురోజులు పోయింతరువాత, శాస్త్రుల్లుగారు వొకనాడు క్లాసులో యిలా శలవిచ్చారు: "ఒరేయ్! నిజం చెప్పాలి కదూ యీ పుస్తకం చదివిందాకా, బుద్ధుడి మహిమ నాకు తెలియ లేదురా తప్పకుండా యీ మహానుభావుడు శ్రీమహావిష్ణు అవతారవేన్రా."

ఆనాటినుంచీ శాస్త్రుల్లుగారు మమ్మలని బౌద్ధులని దూషించడం మానేశారు. కిరస్తానులవని మట్టుకు అంటూ వొచ్చేవారు. క్రీస్తును, శ్రీమహావిష్ణుయొక్క పదకొండో అవతారంగా చెయ్యడానికి సాధ్యం కాక, వొదబడి వూరుకున్నాం. *

"మాగురువుగారి వంటి గురువులు లోకంలో లేరు. చిరకాలం కాశీవాసం చేసి, తర్కశాస్త్రము చదువుకున్నారు. మన దేశంలో అంత తార్కికుడు లేడని ప్రతీతి. శాస్త్రం మాటకేంగాని, కావ్యాల్లో మంచి రసగ్రాహి. మరి సుగుణ సంపత్తికో అంటే, సత్యకాలపుమనిషి అన్నప్పుడు-ఆయనే సత్యకాలపు మనిషి. అంత పాండిత్యం యింత సత్యకాలం ఒక బుఱ్ఱలో యెలా యిమిడివున్నాయో, ఆశ్చర్యం!"

యీ జరిగినది పదిసంవత్సరముల కిందటి మాట. ఇప్పుడు శాస్త్రుల్లుగారు పించను పుచ్చుకున్నారు. మాలాటి శిష్యుల శుశ్రూష పొందుతూ, మాకు సంస్కృతగ్రంథాలు చెబుతూ సంతోషిస్తూ, సంతోష పెడుతూ కాలం వెళ్ళబుచ్చు తున్నారు.

నేను వర్తకం చేస్తున్నాను. రామ్మూర్తికి భూములు లావుగా వున్నాయి. కొత్త కొత్త మోస్తర్లను వ్యవసాయం చేస్తున్నాడు, వూట గెడ్డదరిని సీతారామ కోరుతున్న ఒక బ్రహ్మాండమయిన తోటవేశాడు. అవి పువ్వులుకావు. అవి పళ్ళుకావు. తొలిఫలాలు గురువుగారు ఆరగించనిదే రామ్మూర్తి చెట్టు ముట్టడు. ఆ తోటలో విహరించడం గురువుగారికి అత్యానందం. అక్కడనే మేం తరచు మీటింగులు చేస్తూవుంటాం. వెంకయ్య స్కూలులో మేష్టరు. ఖాయిదా లావుచేసి, తిట్లుతింటూ వుంటాడు. మా స్కూలుజట్టులో ఆరేడుగురం యిక్కడనే వున్నాం. గురువుగారూ మేమూ కలిసినప్పుడల్లా స్వర్గఖండం ఒకటి అక్కడికి దిగి నట్లువుంటుంది.

ఇక ప్రస్తుతకథ.

మా పట్నానికి యెనిమిదిమైళ్ళ దూరంలో రామగిరి అని ఒక విష్ణుక్షేత్రం గలదు. దాని వర్ణన మరి వకమాటు చేస్తాను. ఇప్పటి మట్టుకు సూకు తెలియవలసిన దేమంటే: అక్కడి విష్ణుక్షేత్రం అధునికము. ఆ వూరి నల్లకొండల నంతటను శిధిలమైన బౌద్ధకట్టడములు కలవు. అక్కడివారు వాటిని పాండవుల పంచలంటారు. ఈ దేశంలో పాండవులు వుండని గుహలూ, సీతమ్మవారు స్నానమాడని గుంటలూ లెవు.

ఒక పెద్ద గుహలోనున్న బౌద్ధవిగ్రహమును శివుడని, దాని ప్రక్కనున్న దేవీవిగ్రహమును గౌరి అని భావించి జంగాలు పూజచేస్తున్నారు.

ఉండగా, ఉండగా, కొన్నాళ్ళకి, ఒక దొర, గుమస్తాలతోను, బిళ్ళబంట్రోతులతోనూ వచ్చి, మెట్టల పడమటనున్న ముగర మామిడి తోటలో కాంపు ఖణాయించాడు, మరిన్నీ వందలకొలది కూలీలనుకూర్చి ఆ కొండల మధ్యనున్న దిబ్బలు తవ్వించడం ఆరంభించాడు. ధనం కోసం తవ్వుతున్నాడని అక్కడివాళ్ళంతా అనుకొన్నారు. కాని, విరిగిన ప్రతిమలూ, జిలుగుచెక్కిన రాళ్ళు, పాతుకుపోయిన పాత కుండలూ, మండలూ బళ్ళమీద పెరికి, ధనంకంటెనూ యెక్కువ భద్రంగా యేర్చి పేర్చాడు. ఇవి చూచుటకే మేం వెళ్ళాం.

మేం ఆ వూరు వెళ్ళేసరికి జంగాలు పూజచేసే పాలరాతి బుద్ధ ప్రతిమను గూర్చి వూరంతా కోలాహలంగా వుండెను. ఆ బొమ్మ మేం

చూశాం. బహు సొగసైనది. ఇంత తీరైన చిత్రము గాంధారదేశం వైపు తప్ప మరెక్కడా చూడ లేదని దొర మాతో చెప్పారు. దాని పీఠంమీద "యే ధర్మా హేతు ప్రభవా" ఇత్యాది బౌద్ధసిద్ధాంతము సొంపుగా వ్రాయబడి వున్నది. దొరగారు దానిమీద కన్నువేసి "ఇస్తారా?" అని అడగగా, శైవులలో పెద్దలు "ప్రాణముల నయినా యిత్తుముగాని, దానిని యివ్వజాలము" అనిరి. దొరగారు నలుగురితో సాయిలాపాయిలాగా తిరిగేవారు గనుక మర్యాదగా జవాబు చెప్పారు. మరివకరైతే, కథ చాలాదూరం వెళ్ళివుండును- దొరగారు అంతటితో ఆ ప్రయత్నం మానుకున్నారు.

ఇలావుండగా ఒకనాటి రాత్రి పూజచేసే జంగం శరభయ్యే ఆ ప్రతిమను పెగిల్చి, కొనిపోయి దొరగారికి రెండు వందలికి అమ్మజూపాడు, దొంగతనంగా తెస్తివి పుచ్చుకో జాలను అని, దొర తనకు మాటరాకుండా వుండగలందులకు వూరి పెద్దలకు కబురు పెట్టాడు. యేమిటి, యీదొర బుద్ధి తక్కువా అని శరభయ్యే కొంత ఆశ్చర్యపడి దొర కొంచం కనుజాటు కాగానె, మెట్టల వైపు పరుగుచ్చుకున్నాడు, నాటికీ నేటికీ మరి పికరు లేదు.

శాయన్నభుక్త గారియింట బసచేసి ఆ వూళ్ళో మేం మూడ్రోజులు వున్నాం. శాయన్నభుక్త మా గురువుగారి దగ్గర కొన్నాళ్ళు తర్కం చదువుకున్నాడు, మంచి సాహిత్యం కద్దు-కొంచం కవిత్వంకూడా అల్లుతాడు.

మూడోనాడు రాత్రి భోజనం చేసుకుని, డాబామీద నలుగురమూ కూచున్నాం. చిన్నగాలిరేగి తోటలో కొబ్బరి మట్టలు అల్లాడడం ఆరంభించాయి. యెదట దేవుడికొండ బ్రహ్మాండమైన మహాలింగము వలె చీకటిని చీల్చుకొని మిన్ను ముట్టి మనిషియొక్క అత్యల్పతను సూచించుచు, యేదో చెప్పరాని చింతను, భీతిని మనస్సులకు కలుగ జేయుచుండెను. దేవతలు పూజచేసిన దివ్య కుసుమములవలె చుక్కలు శిఖరము చుట్టు చెదరి వెలిగెను. మా మనస్సులు గతకాలము నాటి స్థితి గతులనుగూర్చిన ఊహాలతో నిండి యుండెను. తలపోసి తలపోసి ఆనాడు యీ స్థలం యెలావుండెనో, బౌద్ధులు యేమి చేసేవారో అని నేనంటిని.

ఆ పీనుగులు మనలాగే యేడుస్తూవుండేవారు. మన కంటె అర్థా

నంగా వుండేవారు: అని సున్నితమైన తలంపులు బెదరి చెదరే పెళుసు గొంతుకతో వెంకయ్య అరిచాడు. నాకుకళ్ళమొయ్యా కోపం వచ్చి, "నీ అమూల్యమైన వూహలతో నువ్వు ఆనందించరాదా? నా తలలో నే కల్పించుకున్న బౌద్ధ ప్రపంచమును పెటుకుమాటలాడి యేల కలత పరచెదవు?'' అని అడిగాను.

"గాని'' శాస్త్రుల్లుగారు అన్నారు: "బుద్ధుడు విష్ణ్వవతారంగదా ఈ జంగాలు శివుడని యేల పూజచేస్తున్నారా?'' అని శంక వేశారు.

శాయన్నదుక్త పొడుం డబ్బీ తీసి, పెద్దపట్టుపీల్చి, గావంచాతో ముక్కు తుడుచుకొని "ఒక కథవుంది'' అన్నాడు. కథంటే శాస్త్రుల్లుగారికి సరదా. "అయితే చెప్పు, అన్నారు.'' చెవినొగ్గి విన్నాం. యిదీకథ:

"యీ గ్రామంలో శైవ వైష్ణవమతాలకు వైరం చిరకాలం నుంచి కద్దు. శివమతానికి మొనగాడు జంగం శరభయ్య అనగా యిప్పుడు పారిపోయిన పూజారే. మొన్న ప్రతిమను పెరికి శిలాయనం అయిందాకా అతగాడు సాక్షాత్తూ నందికేశ్వరుడి అవతారమని, రాత్రులు గుహయెదుట వృషభరూపమై మేస్తూవుంటాడని యిక్కడి జంగాలకూ దేవాంగులకూ నమ్మకం. యిపుడైనా ఆ దొర కిందటి జన్మంలో పరమ మహేశ్వరు డౌటచేత ఆ విగ్రహమును కోరినాడనీ భక్తవాత్సల్యంచేత శివుడిచ్చిన శలవును అనుసరించే శరభయ్య విగ్రహాన్ని పెరుక్కు వెళ్లాడని దేరానుంచి పారిపోవడంలో వృషభరూపం ధరించి రంకెవేసి మరీ దాటేశాడని ఒకవార్త అప్పుడే అతని శిష్యులు పుట్టించారు. రేపో నేడో వీరాసనం వేసుకుని ఒక ధ్యానం చేస్తూ కొండమీదనో, గోపురము మీదనో ఆవిర్భవిస్తాడు. బాజాబజంత్రీలతో వెళ్ళి ఉల్లభం బట్టి తోడ్చుకువస్తారు. ఆ పైని కంసాలి వీరయ్య (వీరణాచారి అని పిలిస్తేనేగాని కోపగిస్తాడు) ఆ కథకి చిలవలూ పలవలూ కల్పించి ద్విపదకావ్యం రచించి అచ్చువేస్తాడు. ఆ ఉభయుల కీర్తి దిగంతులకు వెల్లవేస్తుంది.

'ఔరా వీళ్ళ మూఢభక్తి ఈ ప్రపత్తి పండితులకు వుండదురా వీళ్ళది యేమి అదృష్టం'అని గురువుగారు అన్నారు. ఆపైని వెంకయ్య యేమో అనబోతే చేతితో నోరు అడ్డాను. యెవరి అభిప్రాయం వారు చెప్పకుండా నీ శాసనం యేమిటి అని అడిగాడు. మాటాడవద్దని చై

సౌజ్ఞ చేశాను. శాయన్న భుక్త తిరిగీ యెత్తుబడిచేశారు.

అవును, తాము శెలవిచ్చినట్టు పామరులకువుండే గాఢభక్తి పండితులకు వుండదుగాని యీ మూఢభక్తి ఒకప్పుడు ప్రాణాంతం తెస్తుంది; అదే చెప్పబోవుచున్నాను వినండి :

"నేనూ ఆమాటే చెప్పబోతే చెప్పనిచ్చాడు కాడు" అని వెంకయ్య అన్నాడు. "అవును, నీకంటూ తెలియని సంగతిలేదు, మరి వూరుకో" అన్నాను.

శివస్థలంయొక్క ఉత్పత్తి మీకు తెలియనే తెలుసును. పూజారి శరభయ్య చాలా కథకుడౌట చేతను వీడి రోజుల్లో శివస్థలానికి మిక్కిలిగా వైభవం కలిగింది. చుట్టుపట్ల గ్రామాలవాళ్ళందరూ మొక్కుబళ్ళు చెల్లిస్తారు. ఉత్సవపు రోజులలో పెద్ద జాతర్లు సాగుతాయి. మరిన్నీ యిక్కడి దేవాంగులు కలిగినవాళ్ళు. జంగంపాడు యావత్తున్నూ, దేవరపేటానున్నూ శరభయ్య మాటమీద నడుస్తారు. ఈ గ్రామములో వుండే విష్ణుస్థలం రెండువందల యేళ్ళకిందట యీ దేశంయేలే ఒక మహారాజు కట్టించిన రాగభోగాలకు వొక గ్రామం స్వామికి సమర్పణచేశారు. అప్పటినుంచి రంగాచార్యులుగారి కుటుంబస్థులే యీ స్థలానికి ధర్మకర్తలై వుంటూ వచ్చారు. యీయన యిద్దరు ముగ్గురు వైష్ణవులను జీతమిచ్చి వుంచి వాళ్ళచేత మిక్కిలి భక్తిశ్రద్ధలతో స్వాంవారి కైంకర్యం జరిపిస్తూన్నారు. రంగాచార్యులుగారు బహు యోగ్యులు. ఆయన యొక్క సంస్కృత సాహిత్యం మీరు చూడనే చూశారు. ద్రావిడ వేదములలోకూడా గట్టివారని ప్రతీతి కద్దు. ఆయన కొమాళ్ల కృష్ణమాచార్యులుకూడా సంస్కారేగాని విశేష ప్రయోజకుడు కాడు. ఆ యింటికి వెలుగు తెచ్చినది యీ కృష్ణమాచార్యులు భార్యా నాంచారమ్మ. ఆమె తల్లీ తండ్రి కూడా పండితులౌటచేత ఆంధ్ర గీర్వాణముల యందు మంచి జ్ఞానం సంపాదించిరి. పురాణం ఆ యిల్లాలు చదివినంత శ్రావ్యంగానూ రసంతోనూ యెవరూ చదవజాలరు. రూపమూ రూపానికి సదృశమైన గుణసంపత్తి కలదు. ఆమెకు ఒక కొమార్తె ఒక కొమారుడున్ను. యిల్లూ దేవాలయం కూడా ఆమే చక్కబెట్టుకుంటారు."

"ఇది కవిత్వమా, నిజమా?" అని వెంకయ్య అడిగాడు.

"మాకూ వాళ్ళకూ రాకపోకలు గలవు. నాభార్యా చెప్పినమాటలు నేచెబుతున్నాను. ఆమె పురాణం చదవడం చవులార విన్నాను. మీకు వినడపు అభిలాష వుంటే రేపటిదాకా వుండిపొండి–విష్ణుస్థలం యొక్క స్థితి ఇది. గాని, అయ్యవార్లంగారు మతసంబంధమైన జట్టీలలో యెన్నడూ జోక్యం కలుగచేసుకోవడంలేదు. వైష్ణవపక్షానికి కెప్టెను సాతాని మనవాళ్ళయ్య. అనగా రోజూ పొద్దున్న ఉపాదానానకు వచ్చి స్తోత్రపాఠాలతో పెణక యెగరగొట్టేస్తాడే, అతగాడే. ఒకనాడు తెల్ల వారగట్ల కలక్టరుగారు గుఱ్ఱమెక్కి వస్తూవుండగా గ్రామపొలిమేరను మనవాళ్ళయ్య యెదురై, పెళపెళమని శ్లోకం యెత్తుబడిచేసేసరికి, ఇతని స్థూలకాయం, బఱ్ఱెనామాలు, రాగిధ్వజం కోలాహలమూ చూసి గుఱ్ఱం బెదిరింది. కోపంవచ్చి కలక్టరు అయిదురూపాయలు జుల్మానా వేశారట. ఈ కథ శుద్ధాబద్ధం అనీ, తనచేత శ్లోకాలు చదివించి దొర గారు అయిదురూపాయలు ప్రెజెంటిచ్చారని అవి పెట్టి కొత్త వ్యాయ పారపాత్ర కొన్నానని మనవాళ్ళయ్య చెబుతాడు.

౭

శైవులలోవున్న ఐకమత్యం వైష్ణవుల్లోలేదు. సాతాన్లు చాలమంది మనవాళ్ళయ్య శిష్యులే. అయినప్పటికీ కొందరుమట్టుకు అతను అవ తార పురుషుడని చెప్పరు. అతనంటాడు– "శరభయ్య వృషభావ తారమైనప్పుడు నేను గరుడాళ్వారి పూర్ణావతారం కాకపోతే కాకపో వచ్చునుగాని వారియొక్క అత్యల్పాంశవల్లనైనా జన్మించి వుండ కూడదా. గరుడాళ్వారి నఖములయొక్క తేజస్సు నాయందు ఆవిర్భ వించి వున్నది. కాబట్టే శరభయ్యను యిలా చీల్చి పేల్చుచున్నాను"

అయ్యవార్లంగారికి ఒకమాటు యీమాట చెవినోకి గట్టిచీవాట్లు పెట్టారు. ఆ చీవాట్లుతిని పైకివచ్చి, "యీ బ్రాహ్మలదీ, జ్ఞానము కాదు, అజ్ఞానమూకాదు. కడజాతి మనుష్యులే భక్తిప్రభావం చేత ఆళ్వార్లు అయివుండిరిగదా. ఇంత కాలవాయి రాముడి ధ్వజమును జయప్రదంగా మోస్తూ, శైవ సంహారంచేసిన నేను శ్రీమద్గరుడాళ్వా రాల నఖాగ్రాగ్రంయొక్క అవతారం యేలకాను? గరుడాళ్వారి నఖ ములు పెరిగి, ఖండన ఐనప్పుడూ ఆ ముక్కలు నావంటి భక్తులుగా

ఆవిర్భవించి పరమత సంహారం చేస్తవిగాని, వృధాగా పోనేర్చునా? వట్టిమాట!" అన్నాడు. "ఔర : యేమి మూర్ఖత; యేమి అహం భావము యీ అజ్ఞులా అవతార పురుషులు? యిలా అన్నందుకు వీళ్ళతలలు పగిలిపోవురా?" అని గురువుగారు అన్నారు.

"శాస్త్రుర్లుగారూ, పాతరోజులైతే, వీళ్ళ అవతారాలయిపోదురు. వీళ్ళపేరిట బొమ్మలు నిలిపి దేవాలయాలుకట్టి, మనవేఁపూజ్జేతుం. మరి బుద్ధుడూ యిలాంటి మనిషేగదండి" అన్నాడు వెఁకయ్య.

"చాకిబట్టకీ సముద్రానికి సాపత్యం తెస్తివి" అన్నారు గురువుగారు.

"అన్నమాటకల్లా వ్యాఖ్యానం చేస్తేగాని వూసుపోదురా!" అని నే అన్నాను.

"యీవూరి నాయలు స్తోమం కలవాళ్ళు. అందులో సారధి నాయడు లక్షాధికారి. అతని బావమరిది రామినాయడు గ్రామమునసబు. కొంచం ధూర్తు, నిషాబాజీన్నీ – భోజనప్రియుడు. యీ తాలూకాలో కల్లా పెద్ద సారాదుకాణం యీ వూళ్ళోనే వుంది. దాన్నిబట్టి యీ వూరి యోగ్యత మీరు వూహించుకోవచ్చును.

నాలుగు సంవత్సరముల కిందట యిక్కడికి దక్షిణ దేశం నుంచి ఒక అయ్యవార్లంగారువచ్చి, సారధినాయడికీ ఇంకా మరికొందరు నాయలకూ చక్రాంకితం చేసి, వైష్ణవమిచ్చారు. ఆనాడు మునసబు రామినాయడు రామస్వామి వారి ఆలయంలో తూంపట్టు పులిహోరా, వైష్ణవమూ యేకకాలమందే గ్రహించాడు. నాటికీ నేటికీ రెంటియందూ ప్రపత్తి యేకరీతిగానేవుంది. అప్పటినుంచీ సారధినాయడు ద్వాదశి ద్వాదశికీ స్వాంవారికి విరివిగా రాగభోగాలు నడిపిస్తున్నాడు. ద్వాదశి అంటే రామినాయడికి పెద్ద పండుగ.

నాయళ్ళంతా వైష్ణవం పుచ్చుకొని, శివకోవిలవైపు తిరిగి చూడక పోవడం, శరభయ్యకు కంట్లో మిరపకాయలు రాసుకున్నట్టు వుండెను. ఆలోచించి ఒకయెత్తు యెత్తాడు.

ఆ రోజుల్లో హైదరాబాదు రాజ్యం నుంచి శివాచార్లు కొందరు దేశ సంచారార్థం యీ ప్రాంతానికి వచ్చారు, మరి రెణ్ణెల్లనాటికి పీతం తోనూ, ప్రభలతోనూ, ఝంజలతోనూ పెనుప్రళయంగావచ్చి యిక్క

డికి దిగబడ్డారు. రోజూ అర్ధరాత్రివేళ శివార్చన చేసేవారు. ఆ సమ యంలో శంఖాలు, జయఘంటలు, ఢమామీలు, వీటి ధ్వని పామరుల మనస్సులో భయోత్పాతం పుట్టించేది. యీ నల్లరాతికొండలో ఆ ధ్వను లకు ప్రతిధ్వనులు కలిగి, కోలాహలంగా వుండేది. యీ అట్టహాసంతో వైష్ణవం పుచ్చుకున్న ఒక్కొక్క నాయడే నామాలకి నామంబెట్టి విభూది రుద్రాక్షధారణం చెయ్యడం ఆరంభించాడు. వచ్చిన పదో రోజున శివాచార్లు గుండం దొక్కటానికి పెద్ద ప్రయత్నాలు చేశారు. సారధినాయణ్ణి కదిలించడవే వాళ్ళ ముఖ్యప్రయత్నంగా వుండెను. అదివరకే సారధినాయడికి శివమతంవేపు తూగు లావాయెను. గుండం తొక్కడం చూసిన తరవాత సారధినాయడు సిద్ధాంతంగా శైవం పుచ్చుకుంటాడని అంతా నమ్మారు. అందుచేతనే, శైవుల్లో మొన గాళ్ళంతా దుంజలతో సారధినాయడి యింటికివెళ్ళి చాలా కైవారంచేసి, వుత్సవం చూచుటకు రాకతీరదని పిలిచారు.

యీ మాట చెప్పగా, అయ్యవార్లంగారు యేవన్నారంటే "రాముడి ఆజ్ఞ యేలావుంటే అలా జరుగుగాక వైష్ణవుడు శైవుడు కావాలని కోరితే అడ్డి యేమికార్యం? కాక కాశీలో మృతిపొందినవారికి శివుడేగదా తారకమంత్రోపదేశం చేస్తాడు. గనక యీ జన్మంలో పరమశైవుడైన వాడికి, వచ్చేజన్మలో తారకమంత్రోపదేశం చేసి, ముక్తి యివ్వకపోతాడా? యేమతమైనా ప్రపత్తి వున్నవాడికి త్రోవ వుంది. అదిలెకుంటే వైష్ణవుడైనా కార్యం లేదు." సాతానికి అయ్య వార్లంగారి ఉదాసీనత చెయి విరుచుకున్నట్టు వుండెను.

"ఈ బ్రాహ్మడికి వైష్ణవాభిమానం తక్కువ; గనక మనం విజృం భిస్తేనేకానివైష్ణవమత ప్రభావానికి అగౌరవం వస్తుం"దని మనవాళ్ళయ్య ప్రగల్భించి, శివాచార్లు గుండం దొక్కే నాటి రాత్రి రెండు ఝాము లప్పుడు, కోవిలయెదటి రావిచెట్టుకింద పెద్దమీటింగు చేశాడు. సాతాన్లూ నాయలూ వొందలకి జమ అయినారు. అందులో యోధులు దుకాణంలో రహస్య శేవశేవించి, ఒక్కొక్కరే దిగబడ్డారు. అంతట మనవాళ్ళయ్య చెట్టు మొదటి రచ్చరాతిమీద వంగి నిలిచి, గెడ్డముకింద వక కట్టె ఆనుకుని, యేమని పలికెను: "పరమ భాగవతోత్తముల్లారా; వింటిరా ఈ శైవుల యొక్క రాక్షస మాయలో పడి, అప్పుడే చాలా మంది నాయలు వైకుంఠానికి పోయే రాజమార్గ మైన వైష్ణవమతం

విడచి, అంధకారబంధురమైన శైవమతంలో కూలిపోయినారు. ఇక మన పరమమిత్రుడున్నూ భక్తాగ్రేసరుడున్నూ అయిన సారధినాయణ్ణి మాయ గమ్మి తమలో పడవేసుకొనుటకు, యిప్పుడు విపులప్రయత్నం చేస్తున్నారు. యీ రాత్రి అతడు వెళ్ళి శైవుల ఘోరకృత్యములు చూసెనా, మరి మన వాడు కాడు. గనక అతన్ని కాపాడి శ్రీమహావిష్ణుయొక్క మహిమ ప్రజ్వలింపచేసేసాధనం యేమిటో తాము అంతా ఆలోచించండి. సారధినాయడు యీ రాత్రి అక్కడకు వెళ్ళకుండా ఉపాయము కల్పించడము మన కర్తవ్యమని నా అభిప్రాయము."

యెలాగంటే, యెలాగని నలుగురూ తలపోయుచుండగా, రామానుజయ్య లేచి నిలిచి అన్నాడు: "దీనికింత ఆలోచనేలా? యేమి? వాళ్ళు చేసేపని మనవేల చేయరాదూ? రామభక్తుడైన శివుడికే అంత మహిమ వున్నప్పుడు సర్వేశ్వరుడైన ఆ రాముడికి అంతకన్న వెయ్యి రెట్లు మహిమ ఉండక పోయీనా? గనక, నా సలహా యేమిటంటే, శ్రీమద్గురుడాళ్వారి అవతారమైన మనవాళ్ళయ్య, రాగిధ్వజం చేతపట్టుకొని నాలాయిరం పరిస్తూ గుండం తొక్కితేసరి. శివ వైష్ణవమతాల తారతమ్యం లోకానికి వ్యక్తం కాగలందులకు శివాచార్ల గుండంకంటే మరి బారెడు ఆస్తి లావుచేసి, యీ చెట్టుకిందే యీ క్షణమందు బ్రహ్మాండమైనగుండం తయారు చేస్తాను. యిందుకు అభ్యంతరం చెప్పేవాణ్ణి వైష్ణవుడని భావించను"

చీకట్లో యెవరికీ కానరాలెదుగాని,మనవాళ్ళయ్య నోరువెళ్ళబెట్టాడు. నలుగురూ "బాగుంది! బాగుంది!" అనేసరికి అతని ప్రాణాలు యెగిరి పోయినాయి. ఒక్క నిమిషం ఆలోచించి అన్నాడు:"అన్నలారా! తమ్ములారా! పరమభాగవతోత్తముల్లారా! రామానుజయ్య నన్ను ఆక్షేపణ చేస్తున్నాడు. నేడు పడవలసిందే? యీ శరభయ్యేవచ్చి తాను వృషభావతారవని నిక్కి నీలుగుతున్నాడుగదా, మనం దెబ్బకిదెబ్బ తీదాం, అని కేవల వైష్ణవాభిమానంచేత, నేను గరుడ వేషం వేశానేగాని, ఇంత భారవైనశరీరంతోనేనుగరుడాళ్వారిని యెన్నడూ కానేరనే!ఆమాట నాకు తెలియదా? ప్రాజ్ఞులైన మీకు తెలియదా? రామానుజయ్య అయితే, చులాగ్గా దేగలా వున్నాడు గనక, అవస్యం అతగాడే గరుడాళ్వారి అవతారం. అతణ్ణే గుండం తొక్కమనండి. నేనుగాని నిప్పుల్లో కాలుబెట్టానంటే గజం లోతుకుక్కూరుకు పోయి చస్తాను. రామానుజయ్య తేలిగ్గా

వున్నాడు; అంటీ అంటనట్టు చప చప అడుగేసుకు పోతాడు. అన్న ల్లారా న్యాయం ఆలోచించండీ" అనేటప్పటికిని రామానుజయ్యే సన్న సన్నగా జారాడు.

రామినాయడు జల్దుకొనిఅన్నాడు 'రావఁస్సోవిఁకి మయిమం వుందా, లేదా? వుందా, యీ యేషాలు మాని తిన్నగా గుండం దొక్కు'- ఆ మాట విని, మనవాళ్ళయ్యే మొహం జమాల్మంది. రామానుజయ్యే లాగ మందలోజొచ్చి మాయవౌఁదాఁవంటే, చీమా దోమా కాడు; పది యిరవై మణుగుల పట్టు. "హా దైవమా నేను ఒక్క అరగడియ గరుడా ళ్వారినే అయితే, యెక్కడకైనా యెగిరి ప్రాణం దాచుకుందునుగదా" అని అనుకున్నాడు.

"యేం, పల్లకుంటావేం?" రామినాయడు పొడవడం ఆరంభించాడు; అల్లాండం బెల్లాడం అని తెల్లారకుండగా వొచ్చి, తెగ అరుస్తావుగదా, ఆ ముక్కలన్నీ మావంటోళ్ళని బెదిరించి కూరా నారా లాగడానికేనా. అటి మయమం యే కాసింతైనా కద్దా?"

మనవాళ్ళయ్యే నిట్టూర్పు విడిచి, రామానుజులను స్మరించి యిట్లా అన్నాడు, రామినాయడన్నా నివ్వూ నేను చిరకాలమునాటి నేస్తులం. నువ్వు గవునరుమెంటువారి తరపున మునసబీ అదికారం చాలా కాలవాఁయి చలాయిస్తున్నావు యుక్తాయుక్తం యెరిగిన మని షివి. అవునుగాని, వైష్ణవమతం యొక్క ఆధిక్యత అగుపర్చాలంటే, ఆ శరభయ్యే చేసే తక్కువ పనా, నన్ను చెయ్యమంటావు? 'పృధి వ్యాపస్తేజో వాయురా కాశాత్' అన్నాడు. విష్ణుభక్తుడైన వాడికి కర్త వ్యం ఉత్తమోత్తమం పృథివి అనగా భూమి మీద నడవడవేఁ. పంచ భూతములలో మరి వక భూతం మీద వైష్ణవు డన్నవాడు అడుగేసి నడవనేకూడదు. అంతకు ఒక వీసం తక్కువ ఆపః అన్నాడు; అనగా నీట్లో ఉరకడం ఒకపాటి కర్తవ్యం కావచ్చు. అదమాధమం అగ్గి తొక్కడం గనక మీరు యావన్మందిన్నీ యిప్పుడే నా వెంట రండి. ఈ నిశిధ సమయంలో శ్రీ మహావిష్ణు నామస్మరణచేసి అమాంతంగా సీతాగుండంలో వురుకుతాను, అప్పట్లో నా మహిమ మీకు మీకు తెలియగల్దు."

రామినాయడు గగ్గరకువచ్చి, మనవాళ్ళయ్యే చేయి పట్టుకుని గట్టిగా నొక్కుతూ అన్నాడు. "యిన్నావా వైష్ణవోడా, మా ఇయ్యేం

కుడు సారధినాయడు జంగపాళ్ళలో కలిసిపోతే, దోదసి పుళియోరి శక్కరపొంగళం పోతాయి, ఆ మాట నీకూయెరిక. నీవు సీతమ్మ గుండంలో ఆనపకాయ తుంబలాగ తేలి, యీతలాడితే, నీ వఁయిమం ఆడొప్పతాడా ? యెర్రికుట్టె కబుర్లు మానేసి, మావాడు రెండుకళ్ళతో సూస్తుండగా, అల్లాండం బెల్లాండం అంటూ ఆగ్గిదొక్కు !!"

సరే, నేస్తం. నీ అభిప్రాయం ఆ ప్రకారం వున్నట్టయితే అలాగే కానియ్యండి. శ్రీమహావిష్ణువుయొక్క మహిమ నిలబెట్టడానికి అగ్గి తొక్కుతానా, తొక్కిచూస్తానా ? యిప్పుడు చాలా రాత్రైంది యిళ్ళకి పోయి పరుందాం. రేపు యీవేళప్పుడు యీస్థలంలోనే బ్రహ్మాండమైనగుండం చేసి, దందహ్యమానమైన ఆ గుండం తొక్కి, వైష్ణవ మత ప్రభావం కనపరుస్తాను. అప్పట్లో ఆ గరుడాళ్వారే, నన్ను ఆవహించి, అంత గుండమునూ చెంగున ఒక్కదాటున దాటిస్తారు.

"ఆ పప్పు వుడకదు; యీ రాత్రి మావాడు జంగపాళ్ళలో కలిసిపోతే, రేపు నువ్వుదాటేం, దాటకేం. ఆ దాటే దాటేదో యీయాళ ఆళ్ళ గుండంలోనే దాటు. లెండోస్సి యీవైష్ణవోణ్ణి మోసుగెళ్ళి గుండం తొక్కిద్దాం' అని రామినాయడు అనేసరికి నలుగురు నాయలు మనవాళ్ళయ్య రెక్కలు పట్టుకుని రచ్చరాతిమీదనుంచి కిందికి దించారు. మీరివచ్చిందని మనవాళ్ళయ్య ఒక యెత్తుపన్నాడు. ఆగండి, ఆగండి· గుండం తొక్కవలసివచ్చినప్పుడు, అందుకు కావలసిన పరికరమంతా కూర్చుకోవడవాఁలేకుంటే కట్టుగుడ్డలతో గుండంలోపడేసి, వొళ్లు తెగ్గాలుస్తారా ? ఆ శివాచార్లు వీరభద్ర విగ్రహం చేతబట్టి, మంత్రాలు పరిస్తూ శంఖధ్వనికి వీరావేశం పుట్టి గుండం తొక్కుతారు. అలాగే శ్రీరామస్వాంవారి తాలూకు ఉత్సవ విగ్రహం వొకటి నా నెత్తిని కొడితేగాని యెలా చస్తాను ? గరుడాళ్వారు అయినా మెప్పగా పెరుమాళ్వారిని వీపున మోసుకునె బయల్దెరతారుగాని ఒట్టినే రెక్కకదపరు. మీరెరగరా అనేటప్పటికి, సారధినాయడు ఆమాట నిజమ్మెరా యిద్దరవిఁస్తాడు; అయ్యవార్ని తలుపుకురండోస్సి అన్నారు. నల్గురు నాయలు పక్కనున్న అయ్యవార్లంగారి ఇంటికివెళ్ళి పైమీద గడ్డ అయినా లేకుండా ఆయనను మోసుకువచ్చి రావిచెట్టుక్రింద రచ్చరాతి మీద కూచోబెట్టారు. యీ గడబిడ కనిపెట్టి కృష్ణమాచార్లు అటకెక్కి దాగున్నాడు.

అతి వినయమును నటిస్తూ మనవాళ్ళయ్య రంగాచార్యులుగారికి ప్రస్తుతాంశము విన్నవించి, ఉత్సవ విగ్రహమును యిమ్మని వేడాడు. రంగాచార్యులుగారు అన్నారు. "ఓరి మూర్ఖుల్లారా! మీకు మతులు శుభ్రంగా పోయినాయిరా? ఈ గుండం తొక్కడమనేది గర్హ్యమైన తామస వ్యాపారము. వైష్ణవ మత నిషిద్ధము. మన గ్రంథాల్లో యెక్కడా యీ ప్రక్రియ లేదు. గుండం తొక్కడానికి ఒక విధీ, మంత్రం యేడిస్తేనా?"

"శక్కరం తోటివాళ్ళల్లా తెగ్గాల్చడానికి మంతరం కద్దా! అట్టే మాటలు శెలవియ్యక, ఆ యిగ్గరవేందో సాతానోడికియ్యండి" అని రామినాయడు అడిగాడు.

"ఛీ పొండి! మూర్ఖుల్లారా! నేను యిచ్చేదిలేదు. ఉత్సవ విగ్రహములు శూద్రులు ముట్టుకోవలసినవి కావు. ముట్టుగుంటె కళ్ళు పేలిపోతాయి."

అని రంగాచార్యులు అనేసరికి, మనవాళ్ళయ్య "బతికానురా దేవుడా!" అనుకొని, సారధి నాయిడితో "చూశావా నేస్తం! ఆ మాట నిజమే! నేను ఉత్సవ విగ్రహములు ముట్టుకోకూడదు. అందుచేత యిప్పుడు కర్తవ్యం యేమిటంటే ఆ విగ్రహం పట్టుకొని అయ్యవార్లం గారే గుండం దొక్కవలసివుంటుంది. ఆ అధికృత అనేది వారికే వుండవలసినది."

మునసబు "ముసలాయన యిగ్గరా లట్టుకుని గుండం తొక్కేదేటి! సిన్నసోఁవిని లెగదీసుకెళదాం, రండి" అన్నాడు.

"వాడిజోలికి వెళ్ళకండి. మాబాగే; వుత్సవ విగ్రహాలు పట్టుకొని, నేనే గుండం తొక్కుతాను. మావాడు పట్నం వెళ్ళాడు. వూళ్ళోలేడు" అని రంగాచార్యులుగారు అన్నారు.

"అయితే లెండోయి!" అని మనవాళ్ళయ్య బొబ్బవేశాడు.

అంతట ఆ రావిచెట్టు మానుచాటున గప్పునీ ఒక వెలుతురు పుట్టింది. అందరూ భీతిల్లారు; నిమిషాలు దిగజారజొచ్చాయి. వెంటనే మాను వెనకనించి, ఒకచేత కరదీపము రెండవచేత సూరకత్తి, పట్టుకుని వుంగరాల జుత్తు గాలికి తూగులాడుతుండగా, నిబ్బరంగా అడుగు వేసుకుంటూ వచ్చి, నాంచారమ్మ మామగారి పక్కన నిలిచి, ఆయన రెక్కలు పట్టుకొనివున్న నాయలవంక బాకుమొనజూపి "దుష్టుల్లారా!

యీ పరమ పవిత్రమైన బ్రాహ్మణ్ణి వొదుల్తారా, కాకుకు బలి యిచ్చేదా?" అని అడిగినది.

హటాత్తుగా వచ్చిన యీ రూపమునుచూచి, అందరి ధైర్యాలూ అడుగంటాయి. అయ్యవార్లంగారిని పట్టి నిలిచిన నాయలు బెదిరి దూరం సాగారు. అంతట ఆమె చేతిదీపం రచ్చరాతిమీద వుంచి, "నీకేం కావా" లని మనవాళ్ళయ్యను అడిగింది. మనవాళ్ళయ్య రెండడుగులు వెనక్కివేసి తనకేమీ అక్కరలేదన్నాడు.

"నీకు ఉత్సవమూర్తులు కావలెనంటివే ?"

"నాకెందుకు తల్లీ, అపవిత్రుడను! వాటియెత్తు బంగారం కరిగియిస్తే నాకు అక్కర్లేదు. రామినాయడు యేమో కొంచెం——"

ఆమె అటునించి యిటుతిరిగి, రామినాయడని నిస్సాకారంగా చూస్తూ, "నీకేం గావాలి, మునసబునాయడా" అని అడిగింది·

మొహం వొంచి, రామినాయడు తనకేం అక్కర్లేదని పైకిచెప్పి 'ఆడదాయితో యవడు మాటాడగల్డు' అని గొణుగుకున్నాడు. రామి నాయడి పెళ్లాం గయ్యాళి.

నాంచారమ్మ : "యెవరికీ యేమీ అక్కరలేకుంటే, యీ ముసలి బ్రాహ్మణ్ణి వొంటిమీద బట్టయినా లేకుండా నిద్దర మంచంమీంచి యెందుకు యీడుచుకువస్తిరి ? ఎవరూ మాటాడ్రేవిఁ ?"

రామినాయడు కొంచెం ధైర్యం తెచ్చుకొని "ఆడదాయితో మాటల కంటే సాల్లేంగాని, యీ రాత్రికడ ఆ జంగపోళ్ళు శివుఁడు పేరుజెప్పి గుండం తొక్కుతారుగాదా, మన రామసోవ్మివోరి పేరుజెప్పి మనం కూడా గుండం దొక్కకుంటే మన పెండెం యిరిగిపోదా ?"

నాంచా : నువ్వేల తొక్కరాదూ ?

మున : నాకు మంతరం, మాయా యెరికినేదే! అందకనే సాతానోణ్ణి తొక్కమన్నాను·

నాంచా : (మనవాళ్ళయ్యతో) నువ్వెందుకు తొక్కకూడదూ?

మనవాళ్ళయ్య: అమ్మా యీవేళ యేదో నాప్రారబ్ధం చాలక యీ మీటింగు తలపెట్టాను. బుద్ధి గడ్డితిన్నది; యిదిగో లెంపలు పడపడ వాయించుకుంటున్నాను. తల్లీ నన్ను యీ కాడికి వొదిలివేస్తే శ్రీరంగం వెళ్ళిపోతాను. యీ నాలుగువూళ్ళ పొలిమేరనూ, నేనంటూ తిరిగీ కనబడితే, నా నెత్తిమీద పెద్ద పిడుగు పడిపోవాలి."

నాంచా : నీకు కొండంత గుండెవుంది. (రామినాయడుతో) మునసబు నాయడా నీ వియ్యంకుడు సారధినాయడు విరిగిపోతే, ద్వాదసి ద్వాదసికీ 'శక్కరపొంగళం', పుళియోరి' లేకపోతాయనికదా నీ దుఃఖం ?

మునసబు : (తలగోక్కుంటూ) నాకొక్కడికే అన్నమా చేటమ్మా ఆ రామసోవ్వోరికి మాత్రం పుళియోరం కరువై పోదా ?

మనవా : అమ్మా ! శర్కరపొంగలి, దధ్యోదనమూ అనేవి ముఖ్యములు కావు· వైష్ణవమతోత్కర్ష మహిమ కనపర్చి, ఉద్ధరించాలి అదీ కర్తవ్యం·

నాంచా : ఆ వుద్ధరించడం యేదో నువ్వేల చెయ్యరాదు ? నీకు ఉత్సవ విగ్రహమంటూ యేలా ? ఆకాశమంత రాగి ద్వజం మోసుకు తిరుగుతావుగదా, దానిలో అరకాసంతైనా మహత్తులేదా ?

మనవాళ్ళయ్య : "మళ్ళీ మొదటికొచ్చింద"ని, సణుక్కుంటూ, కష్టంమీద మందలోదూరి అంతర్ధానం అయిపోయినాడు.

నాంచా : "రాముడేకాడు ? యే దేవుడుమీదనయినా నిజమైన నమ్మకమున్నది యేడిస్తే, ఒక్కగుండవేఁ కాదు, అన్ని కష్టాలూ తరించవచ్చును. నేను మా మామగారిపేరు స్మరిస్తూ గుండం దొక్కుతాను. నా వెంట రాగలిగిన వైష్ణవు లెవరైనా వుంటే యెదటికి రండి."

యెవడూ కదలలేదు.

నాంచారమ్మ : నిరసన నవ్వు నవ్వి "ముసలాయనను అగ్గిలో తోసి పైనుంచి చూడడానికి మీరంతా పీరులా?"

ఎవడూ ఉలక లేదు, పలకలేదు.

నాంచారమ్మ అందరినీ కలయజూసి "పీరుసాయిాబు యిక్కడ లేడా?" అని అడిగింది, పీరుసాయిాబు వెంటనే యెదటికి వచ్చి 'అమ్మా యిదిగో దాసుడ'నని చెయి జోడించి నిలుచున్నాడు.

పీరుసాయిాబు దూదేకుల సాయిాబు అయినప్పటికీ, రామభక్తుడు, కీర్తనలు చెప్పతాడు. హటయోగం అభ్యసిస్తాడు, రోడ్డుపక్క యేటి వొడ్డుతోటలో మఠం యితనిదే. యితనికి శిష్యబలగం లావు.

"సాయిాబు! నువ్వు గుండం తొక్కగలవా?" అని నాంచారమ్మ అడిగారు.

'మీ శెలవైతే అవలీలగా తొక్కుతాను తల్లీ' అని అన్నాడు.

నాంచారమ్మ : యేడీ మనవాళ్ళయ్య? గరుడుడి అవతారం అంతర్ధానమైపోయిందీ! రామినాయడా పరమభాగవతోత్తములై యుండిన్ని, మీరు యెవరూ గుండం తొక్క జాలినారు కారుగదా? అట్టి స్థితిలో ఈ పచ్చితురకకి గుండం తొక్కడానికి భగవంతుడు సాహసధైర్యాలు యిచ్చాడు గనక మీ వైష్ణవమతం గొప్పా అతగాడి తురకమతం గొప్పా? రామినాయడా, మీ దేవులాటంతా యీ రాత్రి వైష్ణవులు, శైవులికి పరాభవం చెయ్యాలని గదా? అందుకు వుపాయం చెబుతాను వినండి మతాలు సాత్వికాలూ, తామసాలూ అని రెండు విధాలు. ఈ రెండు విధాల మనుష్యులూ శైవుల్లోనూ, వైష్ణవుల్లోనూ కూడా వున్నారు. గుండాలు దొక్కడం మొదలైన తామసకృత్యాలు చేసేవాళ్ళని శైవుల్లో శివాచార్లు అంటారు. మన వైష్ణవుల్లో అట్టి కృత్యాలుచేసే తెగకూడా వున్నారు యెవరో మీకు తెలుసునా?

మనవాళ్ళయ్య గుంపులో మరివక పక్కనించి తన బుఱ్ఱ పైకి పెట్టి "యెవళ్ళమ్మా వాళ్ళు" అని అత్యాతురతతో అడిగాడు.

మునసబునాయడు "మరెవళ్ళు? సాతానోళ్ళు'' అనే టప్పటికి, మనవాళ్ళయ్య బుఱ్ఱ మళ్ళీ మందలో మాయమై పోయింది.

నాంచారమ్మ : "ఆ వైష్ణవులు యెవరా? మరెవరు? తురకలు! పీరు అనేది యేమిటనుకున్నారు. శ్రీ స్వామివారి తిరునామమే. పట్టణంలో మా యింటిపక్కనే ఒక సాతాని పీర్లని నిలిపి గుండం తొక్కేవాడు. పట్టణంలో యెంతో మంది హిందువులే పీర్లపంజాలు వుంచి గుండాలు తొక్కుతారు. గనక శ్రీరామస్వామి వారి నామం తెచ్చి పీరుకట్టి యిస్తాను. ఆ పీరు పట్టుకుని, పీరుసాయిబు గుండం తొక్కుతాడు. పీరుసాయిబు యోగ్యత మీరెరిగినదే. అతగాడు కబీరు దాసంత భక్తుడు గనక భయాలు విడిచి అతని వెంట వెళ్ళి జయించుకురండి. వేళకి భక్తినిలుస్తుందో నిలవదో, చేతికఱ్ఱలు మాత్రం మరువకండి."

ఆమె విరమించే సరికి పెళపెళమని ఆ మూకలోనుండి మనవాళ్ళయ్య శ్లోకపఠనం ఉపక్రమించి యిటూ అటూ మనుషులను తోసుకుంటూ యెదటికివచ్చి సాష్టాంగం చేసి 'అమ్మా! మీరు సాక్షాత్తూ శ్రీ మహాలక్ష్మి అవతారం. వైష్ణవమతం నిలబెట్టారు. మతమే అన్న

మాట యేమిటి? మూర్ప్రాణాలు కూడా నిలబెట్టారు. యిహ నా విజృంభణం చూడండి'' అన్నాడు.

మనవాళ్ళయ్యే పెద్ద హికమద్దారుడు; ఆరాత్రి వైష్ణవ తంత్రం తరవాయికథ అంతా అతనే నడిపించాడు.

అంతా చల్లారగానే అటకమీదనుంచి కృష్ణమాచార్యులు దిగాడు. కష్టసాధ్యమును సాధించిన సంతోషముతో నాచారమ్మ కరదీపం తిరిగి చేతపూని, యింటికి సవిలాసముగా నడిచిపోవుచుండగా, పెనిమిటి యెదురైనప్పుడు ఆమె ప్రేమ పరిహాసములు పెనగొనుదృష్టితో చూసెను. ఆ దృష్టి తనకు దేవత్వమిచ్చి తన్ను అవతారపురుషుణ్ణి చేసిందని కృష్ణమాచారి మన్నాడు నాతోచెప్పి ఆ అర్థంతో శ్లోకం రచించాడు. తమ రహస్య శృంగార చేష్టలు మిత్రులతో చెప్పితేనే గాని కొందరికి తనివితీరదు.

ఆ రాత్రి శివాచార్ల గుండం తొక్కడం చూడ్డానికి నేను వెళ్ళి వుంటిని. తెల్లవారగట్ల నాలుగు గంటలవేళ, చిరుచీకటిలో గుండంలో నిప్పులు కణకణలాడుతుండెను. ప్రాతఃకాలపు శీతగాలి సాగింది ఒక్కపట్టున గర్భనిర్భేదమయ్యేటట్టు శంఖాదివాద్యములు రేగాయి. ఇంగ్లిషు చదువుకున్న నా స్త్రీకాంగ్రెసువాలకు కూడా ఆ కాలమందు బితుకు కలిగిందని వారే వొప్పుకున్నారు.

పంగిటిలోంచి వీరగంధాలు పూసుకున్న నలుగురు శివాచార్లు గుండం దగ్గరకువచ్చి నిలుచున్నారు. ఒకడు నెత్తిమీద [illegible]మైన రాగిప్రతిమ పెట్టుకున్నాడు. యెదురుగా నిలచి మరివకడు కత్తి ఝుళిపించుచూ వీరవాక్యాలు కొలిపాడు. ఒకడు గుండంలో నెయ్యి పోసి గుమ్మడికాయ తుండలు గుండంలోకి విసిరాడు. వెంటనే శివాచార్లు గుండంజొచ్చి నడుచుకుపోయినారు. అవతలవొడ్డుచేరి తిరిగి తొక్కుటకు వారు యిటు అభిముఖులై యుండగా, "అల్లా—రామ్!'' అని కెవ్వుమని ప్రళయమైనకేక ఒకటివేసి, తక్షణం శివాచార్లు గుండం దిగినవేపునుంచి, మూకను చీల్చుకుని ఒక మనుష్య ప్రవాహము గుండము దాటురునిపోయింది. వారిలో అందరున్ను ముఖములమీద ముసుగులు వేసుకున్నారు. ఆ మనుష్య ప్రవాహమునకు అగ్రమందు వెండిపీరు వకటి రెండుచేతులాపట్టి ఒక పీరుడు భీమునివలె నడుచుకు పోయినాడు. యిది అంతా అరనిమిషం పట్టలేదు.

మూక చకాపికలై చెదిరిపోయినది. కొందరు సాతాన్లకీ, శివాచార్లకీకూడా యెత్కించిత్ కాళ్ళుకాలాయి. అది భక్తిలోపంకింద కట్టారు. తరువాత శరభయ్యకీ, మనవాళ్ళయ్యకీ రాజీనామా అయినదనిఅనుకుంటారు. పైకిమట్టుకు దెబ్బలాడుతున్నట్టే వుంటారు.

అదిగో, మాయింటికి యెదురుగా ఆరచ్చసావిట్లో నిలిపిన పీరు ఆపీరే. నాటినుంచీ, ప్రతి సంవత్సరం ఆ పీరుకు పండుగచేస్తారు.వూరు ఆబాలగోపాలం శైవ వైష్ణవ భేదం లేకుండా పీరు దేవరకు మొక్కులు చెల్లిస్తారు. త్రిశూలాకారం గనక ఆ పీరు శివపీరే అని శరభయ్య అంటాడు. ఆ వ్యవస్థేదో వెంకయ్యపంతులుగారే చెయ్య సమర్థులు."

"శివుడూ, విష్ణూ పీర్లే అయినప్పుడు బుద్ధుడు శివుడు కారాదా?" అని శాయన్న భుక్త కధ పరిసమాప్తి చేశారు

మా గురువుగారు యీచరిత్రకు చాలా ఆశ్చర్యపడి అన్నారు: "ఔరా ! కలికాలంలో మనుష్యులేకాదు దేవుళ్ళుగూడా సంకరం అవుతున్నారు.

అయినా తప్పేమి? శివుడన్నా, విష్ణన్నా, పీరన్నా, బుద్ధుడన్నా ఆ పరమాత్మ మట్టుకు ఒక్కడేగదా !" వెంకయ్య వూరుకుంటాడా "అందరు దేవుళ్ళు వక్కరే అయితే ఆ పీనుగుల్ని అందరినీ ఒక్క చోటే నిలిపి అందరూ కలిసి పూజ తగలెట్టరాదా ?" అన్నాడు.

అంత గురువుగారు "ఓరి! దేవుళ్ళని పీనుగులంటావురా? నువ్వు వొట్టికిరస్తానువి. యింకా కిరస్తానుకైనా దేవుడంటూ వున్నాడు; నువ్వు కిరాతుడివి. పీరో, బ్రిట్రో, దెయ్యమో, దేవరో యీ అజ్ఞులకు మూఢభక్తి అయినా వుంది. నువ్వు అందరు దేవుళ్ళకీ ఒక పెద్ద నామం పెట్టావు!" వెం: "ఒక్క మీకు తప్ప శాస్తుల్లుగారూ" అన్నాడు.

"నీ జన్మానికల్లా విలవైనమాట అంటివిరా" అని నే అన్నాను.

సంస్కృత హృదయం

గత శతాబ్దపు చివరిరోజులమాట; పడుపువృత్తి నిర్మూలింప బడాలనే ఒక ఉద్రేకభావం, సమాజాన్నంతటినీ ఆవరించింది. చెన్న రాష్ట్రమంతా యిదే ఉద్యమం; కెరటంలా దేశమంతా ముంచెత్తి తగిన అదునుచూసుకుని మరీ వచ్చి పడింది. M-అనే పట్టణానికి;-M-అనేది జిల్లాకు ప్రధాన నగరం. ఈ నాచ్ సమస్యను, 'కాలేజి యంగ్ మెన్స్ యూనియన్' వారు వారాల తరబడి తీవ్రంగా చర్చిస్తూవుండేవారు. వాద ప్రతివాదనలు, ఖండనమండనలు యితోధికంగా సాగిపోతూవుండేవి. తుట్టతుదకు పట్టణంనుంచి ఎవరో ఒకరు, మహావక్త, ఉద్రేకి వచ్చి అనర్గళంగా ఉపన్యసించి, యీరంధీ తేల్చివేసేవాడు. ఆయన ఉపన్యాసం విని ప్రతిపక్షం వారి గుండెలదిరేవి; స్వపక్షం వారు బలపడేవారు. నాచ్సమస్యకు వ్యతిరిక్తమైన సిద్ధాంతాలన్నీ పూర్వపక్షం చేయబడేవి. అంతటితో యువకులకు ఎక్కడలేని ఉత్సాహం పొంగుకువచ్చి, నాచ్ సమస్య అంటేనే చాలు చెవికోసుకునేవారు.

యువకులకు కుదిరినంతటి ఏకాభిప్రాయం, పెద్దలకు మాత్రం కుదరడం లేదు. హిందూకాలేజి ప్రిన్సిపాల్, అంతటి విద్యాసంపన్నుడవునా! మర్యాదా, మప్పితం, సరళస్వభావం, గొప్పహోదా, హోదాకు తగిన దర్జా అన్నీ ఉన్నవాడేను; ఆయన నడవడిని చూసి అంతా గౌరవిస్తారు; శీలసంపన్నుడని మన్ననచేస్తారు; కాని ఆయనకి ఉద్యమం దూరంగానే వుండిపోయింది. యాంటినాచ్ అనేది వుండ తగిన సెంటిమెంటే; దానిలో ఆక్షేపణేమీ లేదు. కాని అందుకోసం

---

* అప్పారావుగారి అముద్రిత ఆంగ్లకథకు అనువాదం.

-అవసరాల సూర్యారావు.

ఏవేవో నియమాలు, ప్రతినలు చేయబూనడమంటే ఆయనకు పరమ అసహ్యం. సెంటిమెంటు మంచిదే అంటూ ఇదేమిటీ వేషం! విచిత్రంగా వుందే యీ ధోరణి అని చెప్పి సంస్కర్తలు ప్రిన్సిపాల్‌గారిని తమ వర్గీయుడుగా జమచేసుకోలేదు; పైగా ఖర్చురాసుకున్నారు.

ప్లీడర్లలో కొంతమంది యీ ఉద్యమం ఎంతో గొప్పదనేచెప్పారు; ఆశయాలెంత మహత్తరమైనవయినా, తాముమాత్రం, ఈ వాదనపట్ల సుముఖత చూపించలేమని సెలవిచ్చారు. అదేమంటే, 'మాకు వచ్చే క్లయింట్లలో అత్యధిక భాగం ఈ భోగంపడుచులే, కదోయ్! అలాంట పుడు ఈ సంస్కరణకు పూనుకోవడమంటే, ఆ అమ్మాయిల పీకలు తడిగుడ్డతో నులిపెయ్యడమేకదూ! అని జవాబిచ్చారు.

సీతాపూర్ బారులో సందడి చెలరేగింది. బార్ లీడరు కొంచెం తగుమనిషే. ఉన్నది ఉన్నట్టూ మనసులోని అభిప్రాయాన్ని పైకి చెప్పగలిగే అతని ధైర్యాన్ని అంతా మెచ్చుకుంటారు. ఒకనాటి సాయంకాలం టెన్నిస్ క్లబ్బులో యీ విషయం ప్రస్తావనకురాగా, 'పగలల్లా తాను యాంటీనాచ్‌ననీ రాత్రిళ్ళుమటుకే ప్రోనాచ్‌ననీ, అరమరికలు లేక ఖండితంగా చెప్పివేశాడు. ఇరుపక్షాలవారికీ, యిది గౌరవప్రదమైన రాజీ అని, మిత్రులంతా అభిప్రాయపడ్డారు. బార్ లీడరు తెలివితేటల్ని అభినందించారు.

ఆ ఊరి కాలెజీలో రంగనాధయ్యరు ప్రొఫెసరుగా పనిచేస్తు న్నారు. మంచి సంస్కారి. ఉన్నత భావోద్రేకి! సంఘ సంస్కరణో త్సాహి. మానవునిలో శారీరక మానసిక దౌర్బల్యాలు వున్నాయని వింటేనే, అతనికి జుగుప్స. అన్యాయాన్నీ, అవినీతినీ ఏ రూపంలో వున్నాసరే, ఏరిపారేయాలనే పట్టుదల అతని అణువణువునా కనిపిస్తుంది. ఊళ్ళో కొంతమంది విద్యాధికులే, ప్లీడర్లే ప్రోనాచ్ వాదులని వినగానే అతని ప్రాణం చివుక్కుమంది. ఇది సహజమే మరి...వకీళ్ళ నైతిక పతనావస్థ చూసి హృదయం కల్లోలపడింది. వెంటనే క్లాసు రూములో 'నీతినియమాలు' లేని వకీలు వృత్తిమీద తుపానులా పడి విమర్శించసాగాడు. తన క్లాసురూములో రంగనాధయ్యరు తమను దుయ్యబడుతున్నాడనే వార్త పైకి పొక్కింది. జిల్లా మున్సబుగారి చెవికి సోకింది. ఆయనకి అరికాలుమంట నెత్తికి ఎక్కి చిందులు తొక్కడమారంభించాడు. అర్థం పర్థం లేని వాగుడురాయుళ్ళు,

స్కూలు గుంటలు, ఎంతో ప్రాముఖ్యతగల సాంఘిక సమస్యలమీద తగుదునమ్మా అని అభిప్రాయాలు ప్రకటించడానికి పూనడం ప్రమాదకరం. స్కూలు పుస్తకాల పొలిమేరలనైనా దాటని వీళ్ళు, యిల్లాటి సమస్యలలో వేలుబెట్టబూనడం దేనికిచెప్మా అని ఆశ్చర్యం ప్రకటించారు. ఆశ్చర్యం క్రోధంగా మారింది. ఇందుకు తగిన కారణం లేకపోలేదు. ఆయన భార్య ఎంతో మంచిది. నెమ్మదైనది. పరదాను తీసి బయటకు తొంగిచూసి ఎరగని మానవతి. ఆమె జనానా జీవితంలో యింతటి నిస్తబ్ధత పేరుకుని వుండడం మునసబుగారికేమీ మనస్కరించలేదు. అందుకు విరుగుడుగా నాజూకు భోగంపిల్లను సంపాదించి కాలక్షేపం కోసం తన భార్యచెంత వుంచుకున్నారు. ఒకానొక జిల్లా మునసబుగారి మూడాభిప్రాయాలంటూ తీవ్రమైన విమర్శనావ్యాసమొకటి ఆ మర్నాటి స్థానిక దినపత్రికలో వెలువడింది. జిల్లా మునసబేకాక, ప్రోనాచ్ వకీళ్ళ నందరినీ మాతృదేశ విద్రోహులుగా ఆ పత్రిక చిత్రించడం మొదలుపెట్టింది. వ్యాసకర్త ప్రొఫెసరుగారే.

ఈ వ్యాసం పెద్దలలో సంచలనం కలిగించింది. ఊళ్ళో గొడవ హెచ్చింది. ఎక్కడచూసినా యిదే ముచ్చట వినిపించసాగింది; ఇదేచర్చతో సందడిగావుంది ఊరు. మున్సిపల్ కౌన్సిల్‌లోను, దేవస్థానం బోర్డులలోను సభ్యులమధ్య వాదోపవాదాలు పెరిగి రెండు ముఠాలుగా చీలిపోయారు. కొందరు ప్రోనాచీయులు, మరికొందరు యాంటీనాచీయులు. ఇరుపక్షాలకు వాదన ముదిరి, చిట్టచివరకు చేతులు కలపటందాకా వచ్చింది. కేకలు వేసుకోవడంతో ఆరంభమయిన యీ వ్యవహారం పీకలు పిసుక్కునేవరకూ పెరిగింది. ఈ ఉద్రిక్త పరిస్థితులకు తాళలేక, ఊళ్ళోవున్న ఆ ఒక్క క్లబ్బూ రెండుక్లబ్బులై డబ్బులేకపోవడంచేత దివాలా తీస్తాయా అని భయపెట్టసాగాయి. భోగంపడుచులకు ప్రోనాచ్ వకీళ్ళంటే వాళ్ళుకోసి యిచ్చేటంతటి అభిమానం పుట్టుకొచ్చింది. తమకోసం తమ పరువుప్రతిష్టల్ని నిలబెట్టడంకోసం రెండు పక్షాలుగానైనా చీలిపోయి ఎంతైనా సాహసం చూపిస్తున్నారు; తమ ప్రియురాళ్ళమీద వారికెంతటి దయాభిమానాలో! దీనికి ప్రతిఫలంగా యథోచితమైన ఆనందాన్ని ప్రోనాచ్‌వారికి భోగంపడుచులు అడపాతడపా అందిస్తూనే వున్నారు. కాని సంస్కరణవాదుల పేరుచెబితే, సానిపిల్లలవాళ్ళు గంగవెరులెత్తుతోంది. వాళ్ళలో

వాళ్ళ సంస్కార్తలనుగురించి ఎకసక్కాలాడుకుంటున్నారు. తట్టాబాజా కడుతున్నారు; యాంటీనాచీయులు, సరసం తెలియని మోటుమనుషులు ఇదేమిటీఖర్మ! వీళ్ళ మొహంకాని భోగంప్రవృత్తి అరికడదామంటారేమిటి? శృంగార రసాస్వాదన చేయలేని పరమ బ్రాహ్మణాజమానులే వీళ్లు! 'దుర్మార్గులమ్మా, దుర్మార్గులు వీళ్లు' అనే ప్రచారం విరివిగా సాగిపోజొచ్చింది.

ఈ ప్రచారాన్ని రంగనాధయ్యారు సుతరామూ లెక్కచెయ్యలేదు. ఎలాగో అవకాశం చేసుకుని పాఠం మధ్యను ఆగి విద్యార్థుల మనస్సులను 'సొల్బ్సు సొల్యూషన్స్' నుండి మరల్చి, సరాసరి పడుపువృత్తిని చేటలతో చెరుగుతూ విమర్శించేవాడు. సమాజంలో భోగంపడుచులు 'సేఫ్టివాల్యూస్' వంటివారు; ప్లేగులా వ్యాపించిన ఈ అవినీతి రూపుమాసిపోకతప్పదు. ఇందుకు యువకులు సంసిద్ధులుకావాలి. నైతిక పతనావస్థనుంచి దేశాన్ని విద్యార్థులుద్ధరించాలి. ఇదీ అతని ప్రబోధ సారాంశ.

ఆయన ప్రబోధాన్ని క్లాసులోని విద్యార్థులు జాగ్రత్తగా వినేవారు. కాని 'చందర్' అనే విద్యార్థికిమాత్రం యిది రుచించ లేదు. చందర్ గొప్ప భూస్వామి బిడ్డడు. ఎప్పుడూ చేతిములాగ్గా డబ్బు ఆడుతూ వుండేది. గుడ్డెద్దు చేలోపడ్డట్టు ప్రొఫెసరు చెప్పే ప్రతీమాటకూ బుర్రూపుతూ క్లాసులో కూర్చునే విద్యార్థి అంటె అతనికి తలనొప్పి. ఆయన చెప్పే ప్రతివిషయాన్నీ తూచి, పరీక్షించి నిగ్గుదేల్చుకోవాలి. ఇది ఎంతవరకు ఆచరణయోగ్యం? ఏయే భాగాలలో అనంగీకారమో, ఒక భోగంపడుచును, మైక్రోస్కోపు ముందు వుంచి ఎనలైజ్ చేసి చూస్తేనే తప్ప అమీతుమీ తేల్చుకోరాదు. ప్రయోగం, పరిశోధన, ఋజువు సాధ్యపడనిదే ఏదీ సిద్ధాంతంగా చెప్పకూడదు. ఈ పట్టుదలతోనే, కంటికి యింపుగా కనిపించిన సరళ అనే పిల్లను చేరదీశాడు. సరళ ఊరందరి మనసులోనూ పడినపిల్ల; చక్కని మనిషి; తీయని కంఠస్వరం; శాస్త్రీయ సంగీతాన్ని చక్కగా అభ్యసించింది. తన నాజూకు కొన వేళ్ళతో వీణను మీటుతుంది; ఏయే సమయాలలో, ఉత్సవాలలో, ఏయే పాటలను, పద్యాలను పాడాలో నేర్పగా నేర్చుకుంది. ఎవరికీ రానన్ని, సంస్కృతశ్లోకాలు, తెలుగు పద్యాలు, కృతులు నోటికి ధారాళంగా వచ్చును. ఈ పిల్లపై చందర్, మానవపరి

బామ శాస్త్రపరిశోధనకై ప్రయోగాలు చేస్తున్నాడు; పరిశోధన యింకా పూర్తికాలేదు. దిక్కుమాలింది, ఎప్పటికప్పుడే సరికొత్త విషయాలు, సమస్యలు వరసవరసగా పుట్టుకురావడంతో పెద్ద యిబ్బంది కలిగింది. శాస్త్రతృష్ణ జాస్తి కాజొచ్చింది.

సరళతో తమ క్లాసుమేటు ఎక్స్‌పెర్‌మెంట్సు చేస్తున్నాడనే సంగతి కొంతమంది విద్యార్థులు పసికట్టారు. వీరిలో కొంతమందిని చందర్ తన అనుయాయులుగా మార్చగలిగేడు. కొందరు పెద్దలు అతని ప్రయత్నాలను అభినందించారు. లేబరేటరీలో పరిశోధనకు తగిన వాతావరణం లేదు; ఈ వాతావరణంలో అన్నీ సదుపాయాలే అని, స్నేహితులు ఎంతో యిదిగా అతన్ని మెచ్చుకుంటున్నారు. ఈ నూత్న పరిశోధనకోసం చందర్ రచించిన సూత్రవివరణ అమోఘమయినదనీ, లేబరేటరీలో దుర్వాసన కొట్టే సల్ఫ్యూరిక్ యాసిడ్, హైడ్రోజన్లకంటే, అగరు అత్తరుల వాసనలు సరికొత్త మార్పులని అంగీకరించారు. కాని క్లాసులోమాత్రం పెద్ద ప్రమాదం వచ్చి పడింది. నీతివాదులకు వీరి పద్ధతి నచ్చలేదు· మధ్యను కాళీగా ఒక బెంచీ విడచివేసి, దూరంగా వేరే ఒకమూలకు చేరిపోయారు. క్లాసులో రెండు వర్గాలు ఆరంభమయినాయి. దీనికి కారణం బోధపడక మొదట ప్రొఫెసరు కంగారుపడ్డాడు. చివరికి తెలుసుకొని మండి పడ్డాడు వేశ్యలమీద సాధారణంగా అతనికుండే క్రోధం, అసాధారణమై, స్త్రీలలోని అలసత్వాన్ని చూసి ఉపయోగించుకుంటోన్న ప్రోనాచ్ వాదులమీద అగ్గి కురిపించేవాడు.

౨

రంగనాధయ్యరు గ్రీకులవంటి సౌందర్యారాధకుడు. ప్రతీరోజూ స్వర్ణలేఖా నదీతీరాన షికారు తిరిగేవాడు. లోయచుట్టూ చిందరవందరగా గడ్డితో పచ్చగా రాతిబండలు వున్నాయి. అక్కడే గున్నమామిడి తోపులు, చింతచెట్లూ భీతావహంగా కనిపిస్తున్నాయి తోట దాటిన తరువాత ఏపుగా పచ్చికబయలు సముద్రంలా కనిపిస్తున్నది. దాని చివరను నావలా ఒక పెద్ద కొండ; కొండమీద పురాతన దేవాలయం, గాలిగోపురాలతో, ఎన్నో శిఖరాలతో, విమానాలతో వెలిసింది. ఈ

వాతావరణం ప్రొఫెసరు నాకర్షించింది. ప్రతి సాయంకాలం అక్కడనే తచ్చాడుతో స్నేహితులతో పిచ్చాపాటీ చెప్పుకునేవాడు. కవిత్వం, విజ్ఞానం మున్నగు విషయాలను శిష్యులతో చర్చిస్తూవుండేవాడు. తన భార్యకు తను తలపెట్టిన గృహసంస్కరణలు నచ్చలేదు. నచ్చక ఊరుకుంటే బావుణ్ణు. లేనిపోని బెడదలకు తన మగడు పోతున్నాడని ఆవిడ చిర్రుబుర్రులాడేది;సాధించేది. ఇంటికిఇప్పుడప్పుడేపోయిగయ్యాళి భార్యతో గిల్లి కజ్జా తెచ్చుకోడమెందుకని, ప్రొఫెసరు బాగా చీకటిపడే వరకు,అక్కడనే షికారు తిరిగేవాడు. ఈ సమయంలోనే ఒకనిండు జవ్వని అదే దేవాలయానికి వచ్చి స్వామిని దర్శించుకునేది. ఆ పిల్ల సరళేనని తెలుసుకుని సంస్కర్తలంతా సంబరపడ్డారు. ఆ పిల్లలో యింతటి హరాత్పరిణామం కలగడానికి హేతువు తమ ఉద్యమ ప్రభావమేనని గర్వించసాగారు. అనుమానమేమీలేదు. తను చేసిన పాపాలకాఅమ్మాయి పశ్చాత్తాప్పడుతోంది. వచ్చే జన్మలోనైనా సరళ గౌరవప్రదమైన గృహిణిగా పుడుతుందని ఆశించారు. కాని...హరిహరీ!...సరళ కెన్నటికీ ఆ తలంపేలేదనీ ఆవిడ దేవాలయానికి రావడం ప్రొఫెసరును, అతని స్నేహితులను ఆకర్షించడానికేననీ నేను చూచాయగా చెప్పవలసి వస్తున్నందుకు పాపం శమించుగాక!

ఒకనాటి సాయంకాలం సూర్యుని బంగారు కాంతి చుట్టూపడుతోంది. అందమైన మొఖమల్ వంటి ఊదారంగు చీరె కట్టుకుని పసుపుపచ్చని సిల్కు ముసుగుతో, తళతళ మెరిసే జరీ అంచులమధ్య చూడచక్కని చిన్నది, దేవాలయానికి వచ్చింది. వచ్చి కొండమెట్లు దాటుతూ, కిందకు చూసింది. "ఓహో! ఏమా సౌందర్యరాశి!" ప్రొఫెసరుగారి ఆశ్చర్యం చూసి అంతా మౌనం వహించారు. "ఆహా! ప్రేమతో తొణికిసలాడే ఆ దృశ్యాన్ని రంగులలోకి మార్చాలంటే చిత్రకారుని కెంతటి ప్రతిభకావాలి? అతని ఊహకు అందని దృశ్యమిది!" రంగనాధయ్యరు ఆనందం పట్టలేకపొయ్యాడు; ఉద్రేకం ఉప్పొంగుకు వచ్చింది. కూడావున్న పండిత మిత్రులను ఉత్సాహ పరచాలనే సంతోషంతో నాలుగు శ్లోకాలు చదివి వినిపించేడు. వనదేవతల, నదీకన్యల సౌందర్యాన్ని అభివర్ణిస్తూ వారిని ఆహ్లాదపరిచాడు. అతనేమో రసాయన శాస్త్రజ్ఞుడు. కెమిస్ట్రీకి సంబంధించిన పడికట్టురాళ్ళవంటి సిద్ధాంతాలు,

ఏవేవో అంకెలు, లెక్కలను అంటిపెట్టుకోక అతనిలాటి విషయాలలో దిగకూడదని నా అభిమతం. కాని ఆకర్షించే సౌందర్యరాశి ఎదుట మసులుతోన్నపుడు కవి హృదయంవున్న ఎంతటి ఆజన్మ వేదాంతి కయినా మనసు చెదరక తప్పదు.

ఇంతటి అందమైన మనిషిసంగతి పూర్తిగా తెలుసుకోవాలనే కుతూహలం రానురాను అతనికి మిక్కుటమయింది. కుతూహలం కోరికగా మారింది. మనసు మనసులో లేదు. అతని అంతరాత్మ యిలా ప్రశ్నించింది·

'ఆవిడ ఎవరో తెలుసుకుందుకు నీకెందు కా ఆరాటం?'

'ఎందుకేమిటి! సౌందర్యమన్నది స్తుతించతగ్గదే. ఇందులో వచ్చే ప్రమాదమేముంది?' తనను తాను సముదాయించుకున్నాడు. అంతరాత్మ మళ్ళీ ఏమీ ప్రశ్నించలేదు. ఆ సాయంకాలమల్లా అక్కడే వుండిపోయాడు. గుడిలో స్వామివారికి పవళింపుసేవ అయిపోయిన తరువాత గుడి తలుపులు మూసివేస్తారు· అంతవరకు ఆమెను చూద్దా మనే ఆశతో అక్కడనే మాట్లాడుతూ వుండిపోయాడు. కాని ఆవిడ కనిపించలేదు.

నిరాశతో యింటివైపు దారితీశాడు. అంతా నిశ్శబ్దం. ఎవరూ ఏమీ నోరు కదపడంలేదు. నడుస్తూ దారిమధ్య యిలా ప్రశ్నించు కున్నాడు: 'మళ్ళీ సోమవారం, ఆ పిల్ల కోవిలకి వస్తుందంటావా? రాదంటావా?'

"కబడ్దార్!. పాపం పుణ్యం ప్రపంచంలో వున్నాయనే సంగతి స్మరించుకో" అంటూ అతన్ని హెచ్చరించినట్లయింది. గద్దించినట్లయింది అతని అంతరాత్మ. ఎక్కడలేని ఆత్మాభిమానం ముంచుకువచ్చి 'రంగనాథయ్యరు, యిలాటి మనఃచాంచల్యాల కతీతుడు!" అని సమాధానమిచ్చాడు.

మళ్ళీ సోమవారం వచ్చింది. మిత్రులను వెంటబెట్టుకొని ప్రొఫెసరు కొండమీదకు షికారు వెళ్ళేడు. ప్రకృతి నిశ్చలంగా వుంది. కళకూ, శిల్పానికీ గల భేదాలను వివరిస్తూ మాట్లాడుతున్నాడు. ఎదుట కొండ; దాని శిరస్సున కిరీటం వుంచినట్లున్న దేవాలయం ఎంతో కన్నుల వైకుంఠంగా వున్నాయి. 'తిరిగీ ఆ సౌందర్యరాశి కంటిక గుపిస్తే ఎంత బాగుండున'ని దేవాలయంవంక రెప్పవాల్చకుండా చూస్తు

న్నాడు. కాని వెంటనే అతని ఆత్మాభిమానం గాయపడ్డట్టయింది. మనో గర్వం అతిశయించింది 'ఇలాంటి వేపీసెను లెక్కచేయమన్నా చేయ' నను కున్నాడు. "ఆమె ఎవరో తెలుసుకోవాలనే ఆసక్తి తప్ప దీనిలో దోషమేముంది?" అని ఎదురు ప్రశ్న వేసుకున్నాడు. కాస్సేపు అటూ ఇటూ చూసేసరికి సరళ ప్రత్యక్షమయింది. గుండెలదురుతున్నాయి. రెండు నిముషాలపాటు కొండశిఖరాన నించుని, సరళ అటూఇటూ చూసింది. దిగువను స్వర్ణలేఖానది ప్రవహిస్తూ వచ్చి ఒక బండరాయి చుట్టూ సన్నగా చీలిపోయింది. ఆ బండరాతిమీద మాట్లాడుతూ కూర్చున్న ప్రొఫెసరు, అతని మిత్రులు సరళకు కనిపించారు. సరళను చూసి అతనిక ఉండబట్టలేకపోయాడు. "ఆ చిన్నది ఎవరై వుంటుందయ్యా?" అని బైటకే అనేశాడు. అర్థవంతమైన దృక్కులతో ఒకరినొకరు చూసుకుని మిత్రులు మౌనం వహించారు.

కంఠం సవరించుకుని అయ్యరు వర్డ్స్‌వర్తుగీతం పాడుతూ ఉదహ రించాడు:

"తొలుత నామె నా చూపుల దొరలునపుడె
మగువ ఆనంద దివ్యమూర్తిగ స్ఫురించే!"

కన్నులు మూతలుపడి యోగనిద్రలో వున్నట్లనిపించింది. బౌద్ధ దేవాలయాలు, ఆరామాలను గురించి ముచ్చటిస్తోన్న వ్యక్తి హఠా త్తుగా ఆగిపోయాడు. ఎదురుగానిలబడ్డ ఆ అందాలబరిణ ఎవరో తెలు సుకుంటేనే గాని ప్రాణం కుదటపడదు; మనశ్శాంతిలేదు. మళ్ళీ ఉప న్యాసం సాగేటట్లులేదు. అందువల్ల స్నేహితు డొకడు సాహసించి "అదా? అది వొట్టి వ్యభిచారిణి! పేరు సరళ." ఈ మాట విని గుండె నీరసించి పోయింది. "అంతటి అందమైన సూర్యతేజస్సు వెనక ఎంతటి అంధకారం!" అతని విభ్రాంతికి మేరలేదు. "పాపపంకిలమైన ఆ స్త్రీపట్ల తన అమూల్య సౌందర్యసంపదంతా వినియోగించే ప్రకృతి ఎంత అసంబద్ధం!"

హృదయం ఎందుకో నీరసించినట్లయింది; అతనిలో యేదో అస్పష్టమైన భావం ఉదయించింది. దూరంలో వినిపించే ధ్వనిలా వినిపించ సాగింది. తలుచుకుంటే యీభావం రమ్యంగా వున్నట్లుంది; మనసు కదో తృప్తినిస్తోంది. ఆశను కల్పించి ఉన్మాదిని చేస్తోంది. 'తనకు సరళ సునాయాసంగా లభిస్తే!......' ఈ భావం తనలో

జనించి క్రమేపి జయిస్తున్నట్లు అతనికే తెలియడంలేదు.

3

సరళ! ఎంత అందాలరాశి' ఎవరో కాదు; ప్రతిరోజూ విద్యార్థుల తీవ్రవిమర్శకు గురవుతోన్న పిల్ల. ఆ పిల్లను చూసినప్పట్నుంచీ, విశేషించి ఆవిడ సరళేనని తెలుసుకొన్నది మొదలు ప్రొఫెసరు మనసు అల్లకల్లోలమయింది. హృదయంలో సంఘర్షణ ప్రారంభమయింది. గతించిన తన పసి తనపు రోజులు, చదువుకునేనాటి స్మృతులు జ్ఞప్తికి వచ్చాయి.

ఇల్లు విడిచి, పుట్టిన ఊరు వదిలి, దూరంగా ఎక్కడో చదువు; ఏకాకిజీవితం; తెరిచింది మొదలు, మూసేవరకూ పుస్తకంమీదనే ఏకాగ్రత. తన చదువూ, తనూ తప్పిస్తే మరో ప్రపంచం కనిపించలేదు; వినబడలేదు. అయితే నేమి, పరీక్షలలో క్లాసులు వచ్చాయి. విత్తంలో మంచి ఉద్యోగం లభించింది. నిక్షేపం లాంటి జీవితం. విద్యార్థిగా ఉంటున్నప్పుడు జీవితంలో ఒక్కొక్కసారి ప్రకృతిలో తన్మయీభావం కలిగేది. ప్రకృతీ, జీవితం శృంగారమయంగా గోచరించేవి. ఈ శృంగారభావం యిట్టే పుట్టి అట్టే మాయమయేది. విజ్ఞాన శాస్త్రప్రవాహాల రోకటి పాట, ఉత్సాహం ఉడిగిన జీవితం, యీ తన్మయీ భావాన్ని నశింపచేశాయి. సంఘ సంస్కరణ పోరాటాలను వేదికల మీదను, పత్రికలలోను కొనసాగిస్తూ ఖ్యాతి నార్జింపజూచే హిందూ విద్యాధికుల ఆలోచనలనే అతని బుద్ధి నేటికీ అంటిపెట్టుకొనివుంది. గురువుల బోధలను యధాతథంగా నిజాలుగా స్వీకరించాడు. మద్రాసులో తనతో తిరిగే స్నేహితుల భావాలన్నీ అతనికి పద్యంగా కనిపించసాగాయి. పుస్తకాలలోని 'రేడీమేడ్' అభిప్రాయాలను సిద్ధాంతాలుగా స్వీకరిస్తూ, ఆ ఆలోచనల వాతావరణంలో మసలుతున్నాడు. ఇంతకు భిన్నమైన అభిరుచులను అతని జీవితం చవిచూడలేదు. కొన్ని సిద్ధాంతాలు, నమ్మకాలు ప్రొఫెసరుకున్న మాట నిజమే. కాని అవి అనంతమైన జీవిత సంఘర్షణనుంచి జనించినవి కావు. అందువలన బలీయమైనవికావు. లేకుంటే భోగంపిల్ల సరళ కనిపించగానే, యిట్టే అతని మనసుకు 'ఎర' వేసినట్లవుతుందా!

జీవితంలో సంఘర్షణ ప్రారంభమైంది. ఇది సంఘర్షణ మాత్రమేకాదు. నువ్వా నేనా అని తేల్చుకోవలసిన పరీక్ష!

ఆమె మూర్తి కన్నులకు కట్టినట్లయింది. సరళ కోమల శరీరం క్షణ క్షణం అతని మనసును పీడిస్తున్నది, ఆలోచనలను వేధిస్తోంది. విశ్వాసాలను వమ్ము చేస్తోంది. 'సుందరమగు వస్తువు సతత మానంద దాయకమగును' అని తను ఎక్కడో చదివిన రసాత్మకవాక్యం జ్ఞప్తికి వచ్చింది. ఈ ఆనంద జనక హేతువు వొక భోగంపిల్ల అయితేనేం? తను అనుకోకుండా ఒక పిల్ల భోగంకులంలో జన్మించినమాత్రాన, మానవులు ఆమెను ఏవగించుకుని, నేరస్థురాలికిమల్లే శిక్షించవచ్చునా? లోకంలో అనేకమంది దురదృష్టవంతులున్నారుకదా, వారిని మనం కనికరిస్తున్నామా లేదా? పోనీ వారికిమల్లే భోగంవారిని మానవులు ఎందుకు దయతో చూడకూడదు? అందులోనూ సరళవంటి పిల్లను! ఇంతటి అందగత్తెను విచ్చలవిడిగా విహరించనిస్తే, సంఘమూ పాడవుతుంది; ఆవిడా చెడిపోతుంది. అలాంటప్పుడు ఆమెను నిర్లక్ష్యం చేయకూడదు. ప్రేమను, కరుణను, తెలివిని, చివరకు ధనాన్నయినా సరే ధారపోసి ఆమెను ఉద్ధరించాలి. భోగంపడుచుతో మాట్లాడితేనే మహాపాపం అనుకోవడం ఎంత తప్పు! సమాజ రుగ్మతలకు చికిత్స చేయవలసిన డాక్టరు సంఘసంస్కర్తే!

ఈసారి మళ్ళీ కనిపించింది సరళ. తెల్లని చీరకట్టుకుంది. చేతిలో వెండి పూలసజ్జ పట్టుకుంది. గుడిలోనికి వయ్యారంగా నడుస్తూ వెడుతోంది. కోవెలలో సరళ పూజచేయించడంకోసం వెడుతోందని అతను ఊహించాడు. విగ్రహందగ్గర యీపాటికి నిలబడివుంటుందని భావించాడు నిజంగా ఆమె ఎలా వుంటుందో! దూరపు కొండలు నునుపు: దగ్గిరకెడితేసరి మనిషి లోతుపాతులు, లోటుపాట్లు తెలిసి వస్తాయి. ఆమె కురూపి కావచ్చునేమో! ఆమె ముఖభంగిమలు వికృతంగా కనిపించవచ్చును. దూరం అనేది వీటిని కప్పివుచ్చుతుంది. ఆమె అందవికారంగావుంటే, తను చేయగలిగేదేమీలేదు; అలాకాక అందంగావుంటే?......ఆహా! ఆదర్శప్రాయమయిన అందం భోగంపిల్లలో వుండడం అసంభవం! అందమైనదనే సత్యం, మరుగుపరచలేనిది ఇంతకీ ప్రయోజనమేమిటి! ఏది ఏమైనా యీ భోగంపడుచును సంస్క

రించి తిరాలి.

భావాలను తరచుకుంటూ రంగనాధయ్యరు కొండమీదకు దారి తీశాడు. దగ్గరదారిని కోవెలలోనికి అడుగుపెట్టాడు. భక్తులతో గుడి కోలాహలంగావుంది. చోటు చేసుకొని, సరళకు కొంచెం పక్కగా నిల బడి చూస్తున్నాడు.

జీవితంలో ఒక భోగంపిల్ల పక్కను తను నిలబడడం యిదే తొలి సారి. మొహం ఎత్తి సరళను చూసేసరికి చటుక్కున మూడు విష యాలు స్ఫురించాయి. మొదటిది: దేవతాస్త్రీల అందాన్ని సరళ, పుణికి పుచ్చుకుంది; రెండోది: ఆమె దైవభక్తి అపారం; మూడో విషయం: మహాశివుడు అర్ధనారీశ్వరుడై స్త్రీపురుష సమాన హక్కులను లోకానికి చాటుతున్నాడు. స్త్రీలూ, పురుషులూ సరిసమానమే! అందుకు అర్ధ నారీశ్వరుడే సాక్షి. సరళ సహచర్య భాగ్యం లభిస్తే ఎంతో బాగుం డును. ఆ ఆనందం అనుభవించాలనే కోరిక అతనిలో ఆశగా పరిణ మించింది. ఆత్మను లతవలె అల్లుకుంది. అటువంటి మనోహర విగ్ర హంలో ఏ క్రూరత్వమూ యిమిడి వుండదు. సరళలోనే దుష్టస్వభావం వుంటే ఆకాశంలో మెరిసే నక్షత్రాలలో కూడా స్వచ్ఛత లేదన్న మాట! సూర్యుని తేజస్సు చీకటి కావాలని దాని అర్థం! ఉదారతాజనక మైన ఆమె సౌందర్యం నిర్మలానందమయం. దానినింకా ఉదాత్తంగా గంభీరమైనదిగా మార్చడమే మానవకర్తవ్యం.

నాటి రాత్రి అతనికి నిద్రపట్టలేదు. రాత్రంతా శివరాత్రిలా గడ పుతూ, ఎన్నెన్నో ఊహలతో, భోగం పిల్లలను ఎలా సంస్కరించాలనే ఆలోచనలతో పథకాలను వేస్తూ బిత్తరపోయాడు. నిజపత్ని జ్ఞప్తికి వచ్చింది. ఆమెను ప్రేమించడం అతనిధర్మం. పుట్టింటికి పంపించ మని తనను ఎంతో యిదిగా కోరుతుంది; ఎన్నాళ్లైయిందో పాపం, ఆవిడ పుట్టింటికివెళ్ళి! పంపిద్దామంటే దూరం కదా! దూరమయినా, భారమైనాసరే, ఈసారి పంపించివేయాలి; తప్పదనుకున్నాడు.

ఆ మార్నాటి ఉదయం కాలేజీలో ప్రిన్సిపాల్ గారిని కలుసు కున్నాడు. ఆయనతో మాట్లాడుతూ, 'పడుపువృత్తిని అరికట్టడ మెలాగ' అనే విషయం ప్రస్తావించాడు. బస్తీలో తన తమ్ముడు న్నాడు. అతనికి యీ విషయమై ఒక సభను ఏర్పరచ వలసిందిగా

ఉత్తరం రాద్దామన్నాడు. ఆ సభలో 'విముక్తి సైన్యాన్ని' దళాలుగా నిర్మించుకోవచ్చును. ఈ లోపున, కొన్ని ప్రయోగాలు, పరిశోధనలు స్థానికంగా చేసి చూసుకోవచ్చును.

"సమాజానికి అతి ప్రమాదకరంగా పరిణమించిన భోగంపిల్లను చూసి, కొంత పరీక్షిస్తాను."

"ఎవరినీ? భోగంపిల్లనా?" గతుక్కుమని ప్రిన్స్‌పాల్ ప్రశ్నించాడు.

"అవును."

"సరళనేనా?"

"పోనీ ప్రయత్నించి చూస్తానూ!"

"మనోవికారాలకు లోనుకాకూడదు ప్రొఫెసర్! మనలాటి వాళ్ళం, ఆకర్షణల దరిదాపుకైనా పోరాదు; మంచివాళ్ళకీ పద్ధతి మరీ మంచిది."

ప్రొఫెసరుగారి మోము వివర్ణమైపోయింది రోషం గొంతుకలో ప్రతిధ్వనించింది.

"నా దారిని ఎంతటి విషయలోలుడు అనుసరించినా మారక మానడు."

ఇంతకాలంనుంచీ ఆయనను ప్రిన్స్‌పాల్‌గారు, తన సోదరునివలె అభిమానిస్తున్నారు; కన్నకొడుకులా ప్రేమిస్తున్నారు. ప్రొఫెసరుది రసార్ద్రహృదయం; ఏం ప్రమాదం కొని తెచ్చి పెడుతుందోనని ప్రిన్స్‌పాల్‌గారి భయం.

"ప్రమాదాలేమీ రాకూడదని ఆశిస్తున్నాను; నీ ప్రయత్నం సఫలమగుగాక!"

రంగనాధయ్యరుకీ ఆశీర్వచనాలు, హెచ్చరికలుగా కనిపించి, మనసు గిల్లినట్లయింది. చికాకు పుట్టుకొచ్చింది. ఆత్మ గౌరవం గాయపడ్డట్లు ఫీలయాడు. పతితులనుద్ధరించాలనే పైపైఆలోచనలమధ్య నిగూఢమైన ఒక కోరిక అతనికి తెలియకుండానే పుట్టుకొచ్చింది; ఆ ఇచ్ఛ బలంగా పెరిగి సరళవైపు ప్రవాహంలా పరుగులు తీసింది.

తనకు ప్రత్నామ్నాయంగా ఎవరినైనా ఈ సత్కార్య సాధనకు వినియోగించుకోవాలి. ఈ తలంపు అతనికెంతో ఊరట కలిగించింది.

౪

ఈ రాచకార్యాన్ని చదరం౦గా నడిపించగల యుగంధరులెవరు? వరస వరసనే మిత్రులను స్మరణకు తెచ్చాగా, విశ్వనాథశాస్త్రి మనసుకు తట్టేడు అతను మంచి పండితుడు. సమయా సమయాలను బట్టి జాగ్రత్తతో మెలగవలసినమనిషి ఎదుటవారి అభిప్రాయాలు అవి ఎంత అవకతవకగావున్నాసరే-ఒట్టే ఆమోదిస్తూ తెలివైనవాడిగా ప్రఖ్యాతిని సంపాదించాడు. ఆంగ్ల విద్యాధికులలో సరిసమానంగా మసులుతున్నాడు. అన్నింటికీ అవునవునంటూనే తన పని కొనసాగించు కోగల ఘనాపాఠి. ఇతనే తన "విముక్తిసైన్యానికి" ప్రథమ సైనికుడు. విశ్వనాధశాస్త్రిని రిక్రూటుచేస్తే తన పని సుగమమవుతుం దని ప్రొఫెసరు ఉబలాట పడుతున్నాడు. కాని యిదంతా విన్న శాస్త్రికి ఈ ప్రణాళిక ఎందుకూ కొరగానిదనిపించింది. రంగనాధయ్యరు వంటి వెర్రిమాలోకపు మనిషి ఎక్కడైనా వున్నాడా! అయితే చేజిక్కిన వ్యవహారమా, చేజిక్కని వ్యవహారమా అని శాస్త్రి ఆలోచించుకో సాగాడు. డబ్బుతోకూడిన వ్యవహారం, డబ్బు చేదా? గలగల మంటూ అది చేతిలోపడితే శాస్త్రి సాధించలేని పనిలేదు. ఎంతటి విరుద్ధమతమైనా శాస్త్ర సమ్మతమేనని సమర్థించగల పండితుడు. గ్రంథాలనుంచి అనేక సూత్రాలను, యుక్తులను ఎత్తి చూపిస్తూ సప్రమాణంగా తన వాదనను నిరూపించుకోగలడు. వేదాలు బ్రహ్మసృష్టికాదనీ, కేవలం మానవ ప్రోక్తములేననీ ఏనాడో అంగీక రించాడు పురాణాలు వట్టి అభూతకల్పనలేనని తేల్చివేశాడు. మానవ పరిణామ వాదంలో తనకుగల నమ్మకాన్ని నలుగురిలోనూ ప్రకటించు కున్నాడు; కాని మనిషినీ, కోతినీ ఒకే వంశవృక్షాని కెక్కించడం అతనికి వింతనిపించి, తనలో తాను నవ్వుకున్నాడు.

భోగంవృత్తి నిర్మూలింపబడాలనే వాదన ఎలాగో ఒకలాగ అతనికి వచ్చింది. ఈ ఉద్యమం నలుమూలలా విస్తరించవలసిందే. దేశంలో సానివాళ్ళుండకూడదు. ముందుకు ఉరకలువేసి పోతున్న నాగరికతకు, వేశ్యల ఉనికి ఆటంకం ఈ ఆటంకాన్ని తొలగించేందుకు ప్రచారం అవసరం.

ఒక శుభదినాన్న ప్రచారభావం శాస్త్రిమీదకు వచ్చి

పడింది. అంతటితో సంఘ సంస్కరణకుపక్రమించాడు. నవజీవిత గృహప్రవేశం చేస్తూనే ఏభయి రూపాయిల సంభావన పుచ్చుకున్నాడు. తనకు ప్రొఫెసరెందుకింత మొత్తం యిస్తున్నాడనే సంశయం శాస్త్రికి కలగకపోలేదు. సంఘ సంస్కరణకంటే యిందులో ఏదో స్వార్థం వుండకపోతే యింత పెద్దమొత్తం ఎందుకిస్తాడు!

రెండువారాలపాటు సరళకు శాస్త్రి భగవద్గీత చదివి వ్యాఖ్యానం చెప్పాడు. స్త్రీల పాతివ్రత్యాలను చాటే పురాణ ఘట్టాలను యిద్దరూ కలిసి చదివారు. కాని ఈ రెండువారాల శ్రమ వట్టి నిష్ఫలమైంది. భోగం సమస్యమీద జరిగే చర్చలలో ఆమెదే పైచేయిగా కనిపించింది.

"ఆవిడవన్నీ యక్షప్రశ్నలండీ! 'చంద్రవంశపు రాజుల నెత్తురు సానివాళ్ళదేకదటండీ' అని ఆవిడడిగేసరికి నానోరు మూత పడిపోయిందంటే నమ్మండి."

"అయితే ఏం జవాబిచ్చారు?"

"పురాణాలన్నీ అబద్ధాలనీ, మర్కటాలనుంచి మానవులు కలిగేరనే పరిణామవాదమే నిజమనీ చెప్పేద్దామనుకున్నాను; కాని ఊరుకున్నాను."

కొంచెం తటపటాయించుకుని శాస్త్రి, ప్రొఫెసరుకేసిచూస్తూ:

"ఆ పరిణామవాదం ప్రకారం వారకాంతలకు సమాజంలో స్థానం లేదని రుజువుచేద్దామని నా తాపత్రయం."

"దానిజోలికి యిప్పుడప్పుడే పోకండి; కోతులతో ఉపన్యాసం ప్రారంభిస్తే అల్లరిపాలవుతుంది వ్యవహారం."

"అయితే ఏమిటి సాధనం?"

"కాస్తైనా లోకజ్ఞానం వుంటేనేతప్ప పరిణామవాదం సులువుగా బోధపడదు; ముందు కాసిన్ని పిట్టకథలు చెప్పి ఆకర్షించరాదూ?"

"ఆ పని చెప్పడానికి సులువే. చేయడం కష్టం. మీలా నేను యింగ్లీషు చదువుకోలేదాయె! సరళతో మహాచిక్కు. ఆవిడ తలలో అన్నీ సందేహాలే, సరస్సులో వికసించే వసంతకాలపు పద్మాల్లా."

కొన్ని వారాలు గడిచిపోయాయి. సరళకు తనవల్ల పాండిత్యమే అబ్బుతున్నదికాని, అన్యథామార్పేమీ కలగడంలేదు. శాస్త్రికిది మనస్తాపం కలిగించింది. ఈమెను ఎవరు మార్చగలరు! ఒకేఒకడు ఈమెను మార్చగలిగేవాడున్నాడు. అతనే పవిత్రురాలినిగా చేయ

గలడు. కాని ఈ పనిని చేసేందుకతను జంకుతాడా? సరళ అతనిని గౌరవిస్తున్నది; ప్రేమిస్తున్నది. సరళపట్ల ఎవరూ లోకంలో తీసుకోని ఆసక్తిని అతను ప్రదర్శిస్తున్నాడు అందుకే అతనంటే ఆమెకు ప్రేమ, అతని పెదవులనుండి ఒకమాట జారిపడితే చాలును, ఆమె మారిపోతుంది; తప్పదు.

విశ్వనాధశాస్త్రి సరళయింటికి వెళ్ళినప్పట్నుంచి, ఆవిడ కోవెలకురావడం మానివేసింది. ఇదీ రంగనాధయ్యరుకు విచిత్ర మనిపించింది. నది ఒడ్డుకు వారంవారం షికారుకు వెడుతున్నాడు; సరళ దర్శనం దుర్లభమయింది. ఇదంతా శాస్త్రి గురుత్వ ప్రభావమేనను కున్నాడు ఇక శాస్త్రి ఆమెను మార్చేదేమిటి, వున్న ఆ కాస్త దైవభక్తి సరళలో పోతోన్న తరవాత! తనే స్వయంగా వెళ్ళి బుజ్జగించి, లోకపు తీరూ `తెన్నూ బోధించి ఆమె నొక గృహిణిగా ఎందుకు మార్చకూడదూ? అతనిలో ఈ ఆలోచన లేచేసరికి, ఎదురుగా శాస్త్రివచ్చి 'చేయవచ్చును; కాని నువ్వు నైతికంగా పిరికి వాడివి!' అన్నట్లయింది. ఉద్యమమే ఉదాత్తమైన దయినపుడు, జంకుదేనికి? రహస్యం ఎందుకు? సోక్రటీస్ నిర్భయంగా స్త్రీలతో మాట్లాడేవాడుకాడా? వెలయాలుకదా అనిచెప్పి, ఆమె ఆహ్వానాన్ని బుద్ధుడు తిరస్కరించేడు కనుకనా! మానవుల అవస్థలను తెలుసుకోవాలంటే వారితో లీనమైపోవాలి; కవులు కలిసిపోవాలి. కవులకి విశేషాధికారం వుంది. జీవితాన్ని పరిపూర్ణంగా పరిశీలించాలనే కోరిక న్యాయమైనది.

ఇంతవరకూ అతను సంశయవాదే; దేవుడు వున్నాడా లేడా అనే తర్కంతో పరిశోధిస్తున్నాడు కాని ఈసారి దేవుడున్నాడనే నమ్మకం కొద్దికొద్దిగా కలగ నారంభించింది. పూర్వపు నమ్మకం మెల్లిమెల్లిగా సడలిపోతూంది. ఆత్మ, పరమాత్మ జీవుడికి వేరేలోకం వున్నాయి; సాజాత్యంవున్న జీవుళ్ళమధ్య అద్భుతాకర్షణ వుండి వుండాలి. మహా ఉద్రేకం, ఈశ్వర ప్రేరేపితమైన ఉద్రేకం బ్రౌనింగ్ మహాకవిని ఆవేశించింది! అందుకే నిజమైన ప్రేమ ఎన్నటికీ వ్యర్థం కాబోదని ఆలాపించాడు. ఇది గంభీరసత్యమే.

రంగనాధయ్యరు విచిత్రమైన మనస్తత్వంలోపడి కొట్టుకుంటున్నాడు. విజ్ఞానశాస్త్రాభ్యాసం, సంశయ నివృత్తికిమారు, సందేహాలను

కలిగిస్తోంది. సంశయాలమబ్బుతెర కళ్ళకు కమ్ముకు వస్తోంది. కూడని అనుభవాల ఆనందంకోసం తాపత్రయపడుతూ, మోసగిస్తోంది. ప్రతిఘటింప వీలులేని, అత్యంత ఆకర్షణీయమైన వస్తువేదో తనను దగ్గరకు లాగుకుంటున్నది. దీనికిగల హేతువేమిటి! ఆలోచించి చూస్తే ఆకర్షణ అర్థంలేనిదికదా! అడుగడుగునా యిదే తర్కం అతన్ని పీడిస్తోంది; దుఃఖపెడుతోంది; విసిగిస్తోంది.

క్రిస్టమస్ సెలవులు వచ్చాయి. 'పి' అనే పట్టణంలో సంఘ సంస్కారులు సభ జరుపుకుంటున్నారు అందులో రంగనాధయ్యరు పడుపువృత్తిమీద ప్రధానమైన తీర్మానమొకటి ప్రతిపాదించవలసి వుంది. కానైతే ఆయన ఈ మీటింగులకు హాజరు కాలేకపోయాడు. కేవలం లేబరేటరీలో కూర్చుని ఏకాంతవాసం చేస్తున్నాడు ఎలక్ట్రిసిటీ మీద ప్రయోగాలుచేస్తూ తననుతానే మరచిపోతున్నాడు. రోజుల తరబడి యిదే పరిశోధన.

ఒకనాటి సాయంకాలం చేసిన ప్రయోగం చూసుకుంటూ సంతోషం పట్టలేకపోయాడు. అతని వదనం ఉజ్వలంగావుంది. కనులలో సంతృప్తి వెల్లివిరుస్తోంది. అందరూ కోరదగిన పరిశోధన విజయవంతంగా ముగియవచ్చింది! ఆనందంతో, ఆవేశంతో, కుర్చీమీద చతికిలపడ్డాడు. ఎదురుగా బెంచీమీద ఒక చక్కని ముద్దులొలికే పిల్ల కూర్చుని వుంది. ఆ పిల్లవి నల్లనికళ్ళు; గాలికెగిరే ఉంగరాలజుత్తు అప్పుడే కనుచీకటి పడుతోంది. ఎదురుగావున్న దెవరని చూశాడు. ఏదో భ్రమ తప్పితే మరేమీలేదు. కళ్ళు నులుపుకుని మళ్ళీచూశాడు. భ్రమకాదు; నున్నగా జారిపడుతూ ఉంగరాల జుత్తులోవున్న అతి చక్కని చిన్నది! ఆ పిల్లను చూడగానే, కవితావేశం ఉప్పొంగి ఇంగ్లీషులో పాడడమారంభించాడు:

"ప్రేమయన్నది అసలె తెలియదు
ముద్దులొలికే పసిపాపకు !
చావే, మేలని ప్రేమకన్నను

కొంచ మైనను తెలియదాయెను !"

పాట ఆపి బాలికను సమీపించి యిలా ఇంగ్లీషులోనే ఆమెకర్థమవు తుందనే కావోలు ప్రశ్నించాడు:

"ఇక్కడ నీకున్న పనేమిటి పిల్లా ?" ఆ పిల్ల బిత్తరపోయింది ఇదేమీ పట్టించుకోకుండా "ఇంద్రలోకంనుంచి అమృతం తెచ్చావా ? నరకంనుంచి యమపాశం తెచ్చావా?" ఆ చిన్నపిల్ల మరీ గాభరాపడ సాగింది. వణకుతూ అతనిచేతికొక ఉత్తరం అందిస్తూ "ఇది మా అక్కయ్య . . ." అని ఆగింది. ఉత్తరం అందుకుని చూసుకున్నాడు.

"నువ్వు సరళ చెల్లెలివా?"

"అవును."

"పేరూ ?"

"తరళ."

"తరళా !"

రంగనాధయ్యరు ఉత్తరం లోలోపలనే చదువుకోసాగాడు. పిల్ల దస్తూరీ ముత్యాల సరాలవలెవుంది. ఉత్తరంలో తరళ రెండు సంస్కృత శ్లోకాలను రాసింది. రమ్యార్థ ప్రతిపాదకాలయిన ఆ శ్లోకాలు అగాధాలలోనికి దారి చూపిస్తున్నాయి. చదువుకొన్నాడు, మళ్ళి మళ్ళి. అర్థం చెమత్కారంగా వున్నట్టు తోచింది. "చంద్రకాంతిని ఆస్వాదించే చకోరం యితరమైన ఖాద్యాలను తిరస్కరిస్తుంది. కాని అయ్యో ! మేఘ పంక్తులు రేరాజును కప్పివేశాయి. మిణుగురు పురుగు 'నేను నీకానందమిస్తాను, ఇక్కడే వున్నాను' అని నిశతో చెపుతున్నది. కాని రాత్రి ఓదార్చబడలేదు. ఆమె చంద్రునికోసం నిరీక్షిస్తోంది. చంద్రుడొకడే ఆమె చీకటులను తరిమికొట్టగలడు."

ఈ శ్లోకాలలోవున్న తాత్పర్యం అతని హృదయాన్ని కరిగించి వేసింది. సరళ ఆత్మ ఈ లేఖలో యిమిడివుంది. ఆమె ఆత్మ, ఆమె దేహంకంటె సుందరమైనది; నిర్మలమైంది ఉజ్వల తేజోమయం. ఒక నీచకులంలో జనించిన స్త్రీలో యింతటి దేవతాస్త్రీల లక్షణాలుండడం ఆశ్చర్యం !

"నీ పేరెవరమ్మా ? తరళేకదూ ! తరళా ! నీ కింగ్లీషొచ్చునా?"

"కొద్దిగానండీ !"

"స్కూల్లోనే చదువుతున్నావా?"

"అవును"

ఈ సమాధానం విని రంగనాధయ్యరు మొదట కొంచెం ఆశ్చర్య పడ్డాడు; సానిపిల్లకు గరల్స్ స్కూల్లో ఎలా ప్రవేశం కలిగిందని అతని సంశయం; అహాఁ! యిందులో ఏముందీ; తను గర్భగుడిలా చూసు కుంటూన్న లేబరేటరీలోనికి ఆ పిల్ల ఎంత నిర్భయంగా దాడిచేసింది? ఇఁక స్కూల్లో ప్రవేశించడమంటే వింతేముంది! సరళ చిట్టిచెల్లెలు యిక్కడకు రావడమే గొప్ప; ఆ పిల్లకు స్వాగతం! తను ఇంగ్లీషులో మాట్లాడితే ఆ పిల్లకు అర్థం కాకపోవచ్చును? తెలుగులోనే ప్రశ్నించాడు.

"ఈ రహస్యం ఏమాత్రం బయట పొక్కనీయకేం?"

"అలాఅనే చెప్పి నన్ను పంపించారండీ!"

"చాలా మంచిపిల్లవి! మీ అక్కతో ఈవాళ వస్తానని చెప్పేం, వచ్చి నాలుగు విషయాలూ బోధిస్తానని చెప్పు."

"అలాగే సార్!"

"అచ్చా! మీ అక్కతో నాకు పనుంది. ఎవర్నీ రానీయవద్దు; ఆఖరికి మీ అమ్మనుకూడా."

"ఎవర్నీ రానీయఁవండీ! మీరొక్కరే మాట్లాడుదురుగాని."

"అదే మరి! నువ్వూ సరళా తప్ప మరెవ్వరూ వుండొద్దు."

అలాగేనని తరళ బుర్ర ఊపుతూ వెళ్ళిపోయింది. ఆ సాయం కాలం రంగనాధయ్యరుకి సంతాపమూ కలిగింది; ఉల్లాసమూ పుట్టింది. సరళ యింటికివస్తానని వాగ్దానం యిచ్చేటంతటి అలసత్వం ఎందుకు కలిగింది? ఏమిటీ దౌర్భాగ్యమని కాస్సేపు చికాకుపడ్డాడు. తానొక ఘనకార్యార్థం ప్రాణాలను అర్పించే మహాత్యాగిగా భావించుకున్నాడు. సరళతో ఐక్యతకోసం, స్వర్గానందంకోసం, దేనినైనాసరే త్యజించాలి. జీవితంలో ఏది శాశ్వతం? నిర్మలమైన ప్రేమ పవిత్రమైనది. ప్రేమి కుల హృదయాలమధ్య తన క్రూర సంప్రదాయాలతో ప్రపంచం అడ్డుగా నిలబడుతోంది; సమాజం పుట్టిన దాది, ఇదే పద్ధతి. సాటి ఆత్మకోసం, హృదయం పరితపిస్తుంది! పెరిక్లెస్సు, పాపం! ఎస్టేసియా వంటి దేవతకోసం పరితపించిపోయాడు;......కాని ప్రపంచం! అహా!

ఆ ప్రేమికుల హృదయాలను వేరుచేసింది. మానవుల ఆనందాన్ని చూసి గ్రీకు దేవతలంటెకూడా అధికంగా ఈ లోకం కళ్ళు కుట్టుకుంటున్నది ఎంత చూడలేనితనం !

౬

చీకటి పడింది చిన్న చిన్న తుంపరలు పడుతున్నాయి. మాటు మణిగింది. వీధులు నిశ్శబ్దంగా వున్నాయి. సందులన్నీ దాటి చుట్టు దారిని అయ్యరు సరళ ఇంటికి వెడుతున్నాడు. ఆవిడ యింటిముందు, ప్రత్యేకం, ఛైర్మన్ స్నేహితుడు వేయించిన వీధిలాంతరు వెలుగు తోంది. ఆ ఇంటి క్రీనీడలోనించున్నాడు. ఎవరైన చూస్తారేమో నని గుండె బితుకుబితుకు లాడుతోంది. నరాలు జివ్వుజివ్వున లాగివేస్తు న్నాయి. వీధి లాంతరు దెయ్యంలా చూస్తోంది. ఎన్నడూ దేనికీ అదరని గుండె ఝల్లుమంది. తొందరగా యింటికి పోవడం మంచి దేమో అనుకున్నాడు. ఎందుకొచ్చిన గొడవ, హాయిగా ఇంటికిపోయి పడుకోక ? ...ఇంతదూరమూ వచ్చాక తీరాచేసి, ఇంటికి రిక్తహస్తా లతో వెళ్ళిపోవడమా ? ఇంట్లోకి వెళ్ళి ధైర్యంగా ఆమెతో మాట్లాడితే వచ్చే ప్రమాదమేముంది ?

అతని హృదయం ఉయ్యాలలా అటూఇటూ ఊగుతోంది. చిడీ మెట్లు గబగబ ఎక్కి, సంశయంతో గిరుక్కున వెనక్కి తిరిగి దిగిపోతు న్నాడు. ఇంటికి తిరుగుమొహం పట్టాడు: నాలుగడుగులు వేసేసరికి వెనక ఎవరో పిలిచినట్లయింది. అవును ఆ గొంతు సరళ చెల్లెలు తరళదల్లేవుంది! అతన్ని పిలుస్తూ చనువుగా వచ్చి దగ్గరగా నిలబడింది. ఇంతసేపూపడ్డ గాభరాను చూసి ఈ చిన్నది తననొక పిచ్చివాడికింద జమకట్టలేదుకదా! ఆ పిల్ల చలాకీగా మాట్లాడుతూ లోనికి తీసుకెళ్ళింది. మేడమెట్లు చూపించింది, ప్రొఫెసరు మేడమెట్లు ఎక్కుతూంటే గది లోంచి గుప్పున పూలవాసన కొట్టింది. అగరుధూపం అలముకుంది. వింతవింత పరిమళాలు స్వాగతమిస్తున్నట్లనిపించింది. స్వాగతమందు

కుని రెండవ అంతస్థులోనికి వెళ్ళేసరికి పుగాకు వాసన, సారాయికంపు ముక్కుపుటాలను బద్దలు కొట్టసాగింది. శరీరమంతా వణుకుతోంది. హాలులో ఒకమూల ఆయిల్‌లాంపు వెలుగుతోంది. బీరువాలు, సోఫాలు, కుర్చీలు గదికి నిండుగావున్నాయి. అలంకరణ కొంత పాతకాలపుది; మరికొంత యీ కాలపుది! రవివర్మ రంగురంగుల పటాలు, తంజావూరు నాయకరాజులనాటి పౌరాణిక చిత్రరువులు గోడకు వ్రేల్లాడుతున్నాయి. ఈ అధునాతన శతాబ్దంలో పుండతగని అవి ఎంతో అనాగరికంగా వున్నాయి! గోడల పొడవునా అక్కడక్కడ నగిషీ చెక్కి నగూళ్ళువున్నాయి. వాటిలో కర్ర లక్కా, పోర్సిలీను బొమ్మలు, వస్తువులు చిందరవందరగా పడివున్నాయి. మచిలీలో తయారైన సన్నని తెల్లని బట్ట సీలింగుకు కప్పబడి వుంది. దానిమీద కృష్ణుని రాసక్రీడ చిత్రితం; రంగురంగుల గ్లోబులు, జిగజిగమనే గాజువస్తువులు సీలింగునుంచి వేల్లాడుతున్నాయి. పెద్ద చందనపు పందిరి పట్టెమంచం హాలులో ఒక మూలను ఆక్రమించు కుంది. దానిమీద విలువైన దుప్పట్లు పరుపులు పరిచివున్నాయి. నేలమీద అరిగిపోయిన ఏలూరు తివాసీవుంది: తివాసీమీద గీసిన అగ్గిపుల్లలు, సిగరెట్టు పీకలు, గ్లాసులు, హుక్కా గొట్టాలు, కిళ్లీముక్కలు, పీకదానలు చిందరవందరగా కనిపిస్తున్నాయి. ఏహ్యమైన ఈ గది వాతావరణం అతనికెంతో జుగుప్సను కలిగించింది. తరతరాలనుంచీ పాపపంకిలమైన అతినీచపు కామకృత్యాలకిది నిలయం; లెక్కలేని జీవితాలను నాశనంచేసి పొట్టనుపెట్టుకున్న ఈ గదికంటె అపవిత్రమైన స్థలం యింకొకచోట వేరే వుంటుందా ? ఇక్కడ జీవిస్తూనే సరళ ఉదాత్తతను ఎలా కాపాడుకోగలిగింది? ఇంతకీ నేను దుస్సాధ్యమైన కార్యాన్ని సాధించబూనడం లేదుకదా !"

రంగనాధయ్యేరు సరళ చెల్లెల్ని "ఈ నరకకూపంలో మీరెలా గడుపుకొస్తున్నారమ్మా !" అని అడిగేడు. "కాదండీ ! ఇది మా అమ్మ పడకగది!" అమాయకంగా తరళ జవాబిచ్చింది.

"ఇందులో ఆశ్చర్యం లేదులే ! ఈ మురికి కూపంలోంచి త్వరగా అవతలకి తీసుకెళుదూ తల్లీ!" ఈ మాట విని ఆ పిల్ల చరచర హాలు లోంచి నడిచివెళ్ళి తలుపు తెరిచింది. "ఇలారండి ఇటే ఇటే."

౭

సరళ గదిలోనికి వెడుతూ రంగనాదయ్యారు "హమ్మయ్య! నరకంలోంచి స్వర్గానికి" అన్నాడు. అతను చూసిన మొదటి గదికీ దీనికీ ఎంతో వ్యత్యాసముంది. గోడలు అందంగా అద్దంలా మెరుస్తున్నాయి. గదికి నాలుగు ద్వారాలు, ఆరు పెద్ద కిటికీలు వుండడం వలన గాలి విస్తారంగా లోనికి వీస్తోంది. డోము వేసిన పెట్రోమాక్సు లైటు వెన్నెలలా గదినిండా కాంతిని జల్లుతోంది. ద్వారబంధాలకు మామిడితోరణాలు, బంతిపూల దండలు వింతశోభనిస్తున్నాయి. గదిలో తెల్లని మార్బుల్ బల్లవుంది. దానిమీదకు అప్పుడే ఎగిరివచ్చి వాలిందా అన్నట్లు ఒక ఎనామిల్ నెమిలి విగ్రహం, పింఛం విప్పుకుని పింఛం లోనుంచి పూదొత్తుల వాసనలను గదంతా నింపుతోంది, పెయింటింగులు, రామాయణ భారత కథలకు చెందిన చిత్రాలు, ప్రపంచ ప్రముఖుల, సంఘ సంస్కర్తల, కాంగ్రెసు నాయకుల ఫొటోలు గదిసలంకరించాయి. గోడలకు రెండు నిలువుటద్దాలు అమర్చబడి గదిశోభను ద్విగుణీకృతం చేస్తున్నవి. గదిమధ్యను పెద్ద సోఫా, దానిచుట్టూ కుషన్‌కుర్చీలు పడుకునే మంచాలు వున్నాయి. ఓక్ కర్రతో చేయబడి పాలిష్ చేసిన రివాల్వింగు బుక్కు కేసొకటి వుంది. దానిమీద మహామేధావుల, ప్రపంచ వీరుల బస్ట్‌లు వున్నాయి. కిటికీవద్ద నల్లనిబల్ల వుంది.దానిమీద ఒకవీణ గులాబీపూల మధ్యను వుంచబడింది. రంగనాధయ్యారు అటు చూశాడు-ఆశ్చర్యం! తన ఫోటో, బల్లమీద కనిపించింది 'ఈ సొగసు లాడి మనసు వశపరచుకునే ఆకర్షణ ఈ రంగనాధయ్యారులో ఏమున్న దనీ?' అని ప్రశ్నించుకున్నాడు. 'నాలోవున్న అందం కాదు; కాని నాలోని మేధాశక్తి ఆవిడ మనసును పట్టుకునివుంటుంది. ప్రేమ ద్వారాలను ప్రేమే తెరవాలి. పాపం! సరళ వెర్రిపిల్ల. ఒకరి అభిమానాన్ని ఎరగదు; ప్రేమనుకూడా..."

ప్రక్క హాలులోంచి ఎవరిదో బరువైన పాదధ్వని వినిపించి అటు తిరిగిచూశాడు. ఎవరూ రావడంలేదు; తలుపులు చప్పుడుకాకుండా మూసివేశాడు. 'అవతల హాలులో అనాగరికత, వికృతం, జుగుప్స;

ఇవతల గదిలో సౌందర్య కళామయ నైర్మల్య వాతావరణం! ప్రకృతిలో ద్వంద్వ శక్తుల సంపుటీకరణ యిక్కడే గోచరిస్తోంది' అనుకుంటూ సరళను పిలిచాడు.

"ఆ తలుపులు వేసేద్దూ, నీకు పుణ్యం వుంటుంది. కంపు చంపుకు తింటోంది."

"సృష్టిలో అనాదినుంచీ పాపం, పుణ్యం ఒకదాని ప్రక్క యింకొకటి వుంటూనే వున్నాయ్" అనే జవాబు వినవచ్చింది, అయ్యారు నిర్ఘాంతపడ్డాడు. చిన్నపిల్లలకు యింతటి బరువైన మాటలే!... ... కొంచెం ఆగి చూసేసరికి సరళ ప్రత్యక్షమయింది.

తగుమాత్రపు అలంకారాలు ఆమె అభిరుచి గొప్పదని వ్యక్తం చేస్తున్నాయి. వస్తూనె సరళ నమస్కరించి కూర్చోండని అతనికి కుర్చీ చూపించింది. అతను కూర్చోగానే తరళ బయటకు వెళ్ళిపోయింది. సరళ ముందుకువచ్చి, ఎదురుగా ఉన్న బల్లమీదకువంగి, మోచేతులాని, చేతులమీద మొహంపెట్టుకుని నిలబడి చూస్తోంది. ఆవిడ అందాన్నే తాగేస్తున్నాడా అన్నట్టు అతనూ తదేక దీక్షతో ఆమెవంక చూస్తున్నాడు. సరళ సిగ్గుతో తలవొంచుకుంది కాలి బొటనవేలుతో నేల రాస్తోంది. తను అలా చూడడం మొరటుతనమని అతనికి గుర్తింపుకు రాలేదు. సరళ కనిపించగానే, యింతకుముందు తాను తయారు చేస్తున్న ఉపన్యాసం మర్చిపోయాడు. ఇపుడాతనికి ఒక్కటే కోరిక లలితమైన ఆమె పెదవులమీద అచ్చువేసినట్లు ఒక ముద్దుపెట్టుకుంటే! ఎవరడ్డుతారు?

ఎంతో కష్టంమీద కోరికను లోపలనే అణచుకున్నాడు. సరళ అనిన ఆఖరుమాటలను జ్ఞప్తికి తెచ్చుకుంటూ "అదంతా నిజమే! కాని అవినీతి కోరదగిన దేనా? మీరు చెప్పినట్లు నీతి పక్కనే అవినీతి నిల్చివున్నదీ అంటే, దాన్ని చూసి సహించమని కాదు! పూర్తిగా నిర్మూలించమని.''

''మీవంటి విజ్ఞానులముందర, మావోటి అజ్ఞానులం నోరు మెదపగలమా?"

"నోరు మెదపలేరుకాని మీవంటి శిష్యురాళ్ళు మావంటి గురువుల చేత నానా అసందర్భాల్ని మాట్లాడించ గలరు!"

"చెడు పెరుగుతోన్న కొద్దీ మంచి క్షీణిస్తూనే ఉంటుంది. లోక సహజమే మరి!"

"అందుకే అవినీతిని మటుమాయం చేయాలి!"

"ఎలా పెరగ్రోలడమో చెప్పండి! విజ్ఞానం వుదయించేవరకూ, మంచీచెడ్డా, ఒక సరసనే పెరిగాయికదా! మాయ అనేది ఒకటుందంటాన్నేను. ఆ మాయకీ, నీతీ అవినీతి అనేవి రెండూ రెండు కవల పిల్లలు మరి మాయలేని సృష్టేలేదూ!"

సరళ చెప్పిన యీ మాటల అర్థం తెలియక రంగనాథయ్యరు తికమకపడ్డాడు. ఒకక్షణం నిశ్శబ్దంగా గడిచాక, అతను సరళ నుద్దేశించి "దేవతాస్త్రీలా కనిపిస్తున్నావు సరళా! నేను సోక్రటీస్‌నని చెప్పకోవోడం లెదు; కాని నువ్విపుడు చెప్పినదంతా, కేవలం వేదాలలోని మిస్టిజం అది వేదపండితులకే అర్థంకాదు: ప్రత్యక్షజీవితంలో మనం ఎదుర్కొంటూన్న విషమ సమస్యలను పరిష్కరింపుకుంపుకు యీ వేద విజ్ఞానం ఒక్క పిసరు అక్కరకురాదు. ఏ జ్ఞానం గురించి పండితులు మాట్లాడుతున్నారో, ఆ విజ్ఞానం అందరికీ అందేదికాదు; కొంతమందికే సాధ్యం; అదైనా నాకు సందేహమే!"

"అయితే మనకు పనికివచ్చే జ్ఞాన మెలాటిదంటారు?"

"అది ఒకే ఒకటి; యుగయుగాల జీవితానుభవం! ఈ విజ్ఞానమే మన దైనందిన జీవితానికి సహాయకారి; చీకటిలోంచి వెలుగులోకి తెస్తుంది."

"మీలాటి గురువుల ఉపదేశం పొందుతూ, యీ జీవితాన్ని వెళ్ళబుచ్చుతుంటాను."

"నే నేమీ మహానుభావుణ్ణి కాను. నా మీద అభిమానం కొద్దీ నువ్వలా అనుకుంటున్నావు కాని నేనా పొగడ్తలకు తగను సరళా! నేనో కాలేజి మాష్టర్ని... కాని నీమనో నిశ్చయం గొప్పది. ఈ జీవితం మంచి, నీ ఉదారస్వభావానికి తగని యీ మలిన జీవితంనుంచి, బయటపడు; అందుకు నా చేతనైన సహాయం చేస్తాను."

"ధన్యురాలిని. దేవుడిదయ నామీద వుంది. లేకుంటే మీరు నా దగ్గిర కెందుకువస్తారు చెప్పండి! నాది అపవిత్రమైన జీవితమని మీవల్ల యిప్పుడిప్పుడే తెలుసుకుంటున్నాను. నా జీవితంమీద నాకే అసహ్యంగా వుంది. ఛీ, ఛీ! నన్నీ మురికి కూపంనుంచి బయటకు

తీసుకుపోరూ? నన్ను కనికరించి, ప్రబోధించండి. మీతో ప్రపంచపు చివరికైనా పయనించి వస్తాను. రక్షించండి''

'ప్రపంచపు చివరలవర ' ఆమె తనతో పయనించడం! ఇది కాదు ప్రొఫెసరు వాంఛించినది.

''నా ఉద్దేశం అదికాదు సరళా! నువ్వీ జీవితపద్ధతిని విడిచిపెట్టా లని నా కోరిక; విడిచిపెట్టి...''

''ఏం చేయమంటారు?''

''నిన్నెవరూ ప్రేమించడం లేదూ?''

''నన్నా? ప్రేమించడమా? ప్రేమించడం! ఎంత వింత మాట లండీ మీవి.''

''ఏమీ?''

''మీరు తీసుకుంటోన్న యీపాటి శ్రద్ధ ఎన్నడూ ఎవరూ తీసు కోలేదు? మా అమ్మ వుందీ అంటే అది నాకు అమ్మే కాదు. పోనీ, మా యింటికొచ్చే మనుష్యులో అంటే వాళ్ళు ప్రేమనేది ఒకటుంటుందనే మాటే వినివుండరు!''

ఆమె నల్లని కనురెప్పలనిండా నీరు నిండుకుంది. కన్నీటిబొట్లు జలజల రాలిపడుతున్నాయి. హృదయం ద్రవించసాగింది. ఆవిడ స్థితిని చూసి ప్రొఫెసరు జాలిగుండె కరిగిపోతున్నది. కాని, ఆమెను ఏమి చేయడం? తనవెంట లోకంమధ్యకు తీసుకువెళ్ళే ధైర్యం అత నికి లేకపాయె!

''ఎవరైనా వివాహం చేసుకుంటే బాగుండును సరళా!''

''అంటే ఎవడో ఒక భంగాలుడికి నేను కలకాలం పూర్తిగా బాని సనై పడివుండాలనీ మీ తాత్పర్యం!'' సరళ మందహాసం చేసింది. కొంచెంసేపు ఊరుకుని మళ్ళీ అంది. ''నావోటి భోగంపిల్లలను ఏమర్యా దస్థుడు పెళ్ళాడతాడో చెప్పండి మీరే!''

సరళ వేసిన ప్రశ్న రంగనాథయ్యరుకు యింతకు ముందెన్నడూ తట్టివుండలేదు. ఈ సమస్యను సంపూర్ణంగా ఎన్నడూ చర్చించలేదు. వ్యభిచార నిర్మూలన ఎలాసాధ్యమో, ఎలా అసాధ్యమో అతనాలో చించలేదు, పుస్తకాలలోని సిద్ధాంతాలు, వల్లెవేయడం తప్ప. అవి జీవితంలోనికి పరివర్తింప చేయడ మెలానో ఊహించుకోలేదు: భోగం

పిల్లలంటే ఒకటే నిర్వచనం. వాళ్ళ జీవితంలో ఓడిపోయిన స్త్రీలు! పడుపు వృత్తికి వ్యతిరిక్తమయిన వాదనలను పోగుచేసుకోవడంతోనే కాలం గడిచిపోయింది. సైనికుడిలా ఈ పుస్తక విజ్ఞానంమధ్య కవాతు చేస్తున్నాడు. .. ఇప్పుడు అతని అలసత్వం అతనికేతట్టి ఒళ్ళు నీరు విడిచిపోయింది... చిట్టచివరకు అతననుకున్నాడు కదా, 'నేనే రాజునైతే డబ్బుచూపించి అన్నీ గెల్చుకొద్దును సరళకు చదువుకున్న కుర్రవాడిని చూసి, ధనాశ చూపి, పెళ్ళిచేద్దును... పోనీ మాటవరసకు తనొక రాజుగా పుట్టాడనుకుందాం అప్పుడు మాత్రం సరళను పెళ్ళాడగలిగే విద్యావంతుడు, యువకుడు అందగాడు దొరకాలికదా?, తనకు పెళ్ళికాకుండావుంటే ఎంత బాగుండును! ప్రపంచాన్ని ధిక్కరించయినా, సరళను పరిణయమాడేవాడు.

ఇద్దరి మధ్యను సంభాషణ ఆగిపోయింది· మౌనంగా అతను కూర్చున్నాడు. మొహం వివర్ణమయింది. నిశ్చలమైన ఈ నిశ్శబ్దత ఎంతో చికాకు కలిగిస్తోంది. సరళ యధాలాపంగా బల్లమీదను వున్న వీణతీసింది. సోఫా చివరకు వెళ్ళి చతికిలబడి, మధురమైన కృతిని కిన్నెరకంఠంతో పాడసాగింది· అతనికి సంగీతమంటే ప్రాణం. కృతి ఎంతో బాగుంది రాగం హాయిగా వినవస్తోంది. పాము పడగవిప్పి ఆడినట్టు, లేడిగంతులు వేసినట్టు, అతని హృదయం ఆనందించ సాగింది· నాజూకైన వేళ్ళతో వీణను మీటుతుంటే, సరళ అప్పటసలా స్ఫురించింది వీణమెట్లమీదనే ఆడే ఆమె వేళ్ళు ఎంత అందంగా వున్నాయని! నిస్తబ్ధతగా వున్న ఆ వాతావరణంలో వినిపించే సంగీతం అతన్ని బాహువులతో బంధించినట్లనిపించింది· నిస్సహాయురాలైన ఒక పిల్లను ఉద్ధరించడమెలాగనే ఆతని ఆలోచ నాహారం తెగిపోయింది. మునిగిపోతున్నాడు; ఆత్మను కరిగించే సంగీతంలో మునిగిపోతున్నాడు! మునిగిపోతూ ఊహాప్రపంచంలో తిరుగుతున్నాడు! 'దీనికంటె వేరే స్వర్గం ఎక్కడో వుంటుందా? అర్థంలేని పురాణకల్పనలు దేవతలకుమల్లేవున్న ఆమె పెదవులను ముద్దుపెట్టుకోవడమే నిర్వాణం. చిదానందమనే వెర్రి వేదాంతంలోపడి మహర్షులు యీ నిర్వాణాన్ని పొందలేకపోయారు.'

సరళ వేళ్ళు వీణమీద యింకా నృత్యం చేస్తున్నాయి. జావళి రసవత్తరంగా ముగియవోతూవుంది. సన్నగా, తీయగా సంగీతం గది

నంతా ముంచెత్తుతోంది. "నిజంగా ప్రపంచపు చివరలవరకు నాతో రాగలవా సరళా!" ప్రొఫెసర్ లేచి గబుక్కున ముందుకు వెళ్ళాడు. ఆమె పెదవులను ముద్దుపెట్టుకున్నాడు. సరళ చేతిలోని వీణ జారి పోయింది.

బయట వరండాలోంచి వికటాట్టహాసం వికసించసాగింది. రంగ నాధయ్యరు గాభరాపడి బెదురుతో చూశాడు. "సంస్కారణంటే యిదే! ఒకరిని లేవనెత్తవోయి మనమే కిందబడ్డం:" అనే మాటలు వినిపించి, ప్రొఫెసరు కంగారుపడుతున్నాడు. పళ్ళన్నీ బయటకు కనిపించేటట్టు నవ్వుతూ "దగాలోపడ్డాను; మోసం మోసం" అని వికృతంగా అరిచాడు· 'దగాలోపడ్డా'ననే మాటవిని సరళ సిగ్గుపడిపో యింది. ఆశ్చర్యపడింది. అమాయకంగా నవ్వింది. తెల్లబోయిచూసింది. ప్రొఫెసరు మెల్లగా మేడదిగి ఇంటికి పరుగెత్తసాగేడు.

తొందరగా అంగలు వేసుకుంటూ వీధిలోనికి వెళ్ళేసరికి మేడమీద నుండి 'దొంగ దొంగ' అనే కేక వినిపించింది; పోలీసులలైట్లు అతని మొహంమీద పడబోతూవుంటే తప్పించుకుని రంగనాధయ్యరు యింటికి దారితీశాడు.

కొంతదూరం నడిచేసరికి పరిచయస్తులు ఎదురై "ఇంత రాత్రివేళ ఎక్కడనుంచి ప్రొఫెసరు?"...ఆరాత్రి అర్జెంటుగా ఏదో స్వంతపని మీద రంగనాధయ్యరు ఊరువదలి ఎక్కడికో వెళ్ళిపోయాడు!

మర్నాటి ఉదయం, అమితగౌరవనీయుడు, సహచరుడు, ప్రొఫె సర్ రంగనాధయ్యరు పంపిన రాజీనామా లేఖను, ప్రిన్సిపాల్‌గారు చూసి, కంటనీరు పెట్టుకున్నారు. తను పడిన దురవస్థను వివరిస్తూ ప్రొఫెసరు, ప్రత్యేకించి ప్రిన్సిపాల్ గారికి రాసిన ఉత్తరంలోని, పంక్తులను చదువుతున్నప్పుడు, ఆయన కళ్ళు నీళ్ళతో గిర్రున తిరిగాయి!